БYХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 125 (9879) | 1962 оной майн 29, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Борьёогой совхозой суута хонишон Дашинима Балданов жэлһээ жэл бүри хонин бүриһөө хурьга абадаг, нооһо ехээр хайшалдаг дүршэлтэй. Энэ жэлдэ нүхэр Балдановай отарынхид 803 эхэ хонинһоо 836 хурьга түлжүүлээ гэхэ гү, али 100 хонин бүриһөө 103 хурьга томо болгобо.

Мүнөө отарын хонишод эрэ хурьгадаа шэнэ аргаар заһажа дүүргээд, эдэ үдэрнүүдтэ хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа, хонидоо һайнаар бэлшээн таргалуулжа, нооһо хайшалалгадаа бэлдэжэ байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д.-Н. Балданов.

В. Выборов,
Совхозой главна ветврач.

...ни хайшалха саг ойртобо

...абаха халуун хаһадал адли ...алгатай хүдэлмэри —хони ...ха саг дүтэлжэ, хүдөөгэй ...н бүхэнэй, нэн түрүүн хони... сэдьхэл баясуулна. Энэ үедэл ..., совхозуудай хонишод жэл ...һэн хүдэлмэриингөө аша үрэ ... болоно бшуу.

...ехэтэй, хүйтэн үбэлэй боло...эрэһээ хонин һүрэгөө, шэнэ ...хурьгадаа бүрин бүтэн ондо ...н тула хонишод айхабтар ...лдолго гаргаһан байна. Энээ...аар хонишодой олонхи бри...уд урдаа табигдаһан зорил...жалтатайгаар дабажа, хони...йн тамиртайгаар ногоон дээ...аа гэжэ тэмдэглэмээр. һай...ндо ороһон хонидһоол ехэ ... абтаха ха юм. Зүгөөр хони... оролдожо ургуулһан нооһые ...нь хайшалжа абаха гээшэ ...э удха шанартай байһаниинь .... Энэ талаар колхоз, совхо... хүтэлбэрилэгшэд, партийна ...цинууд хонишодой брига... хэрэгтэй бүхы туһалам...эхэ уялгатай.

...дой нооһо хайшалалгые ...ика дотор хаа хаанагүй эм...р, хаһа саг соонь үнгэргэ...эндөө худалдаха түсэбөө ... арга бии. Аймаг, колхоз, ...бүхэндэ электрын хүсөөр хо...алдаг агрегадууд хүсэд хү.... Тиимэһээ ажал ехэтэй ...лмэриие бүхыдэнь оньһожо..., тэрэниие богони болзорто, ...анартайгаар үнгэргэжэ боло... гэхэдэ, 12 машинкатай аг...үхэндэ дунда зэргээр 3100 ...хүртэнэ. Агрегадуудай һаад... хүдэлөөд байбал, эды шэнээн ... 6—8 үдэрэй туршада хай...дүүргэхээр.

...эй хамта олохон колхоз, ...д хонин ажалдахи «хуряал...үдэлмэридэ бэлэн бэшэ, мү...этэр хайшалдаг агрегадууд ...агдаагүй, хайшалагшад ...рэхөөр һургагдаагүй байһа... элишэлэгдэбэ. Мүн нооһо ...нь, класс классаарнь илга... хэрэгтэй соонь һургаг.... Республика дотор нооһо ...мэргэжэлтэй 214 хүнэй ...ил 86 хүн бэлдэгдэв. Жэ... Хориин нютагай совхоз, ...дай үйлэдбэриин управле...рьяата ажахынуудта нооһо ...эргэжэлтэй 26 хүн дутана. ...бэрэй, Заиграйн, Тарбага...гууд иимэ мэргэжэлтэдые ... тула курсада 39 хүниие ...аад, оройдоо 20 хүниие ... байшоо.

...тэдэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, ...совхозуудай хүтэлбэрилэг...ндо шадабари багатай хай...тай, нооһо илгагшадтай ...э гарзада ороһоноо мар... жэлдэ тэрэ алдуугаа даб...эрэгшэ жэлдэ нооһоной ...илгагдаһанай ушарһаа ... аймагһаа ороһон нооһоной ...нтнь, Мухаршэбэрэй, Зэ...чурын аймагуудһаа—30 ...голгдожо абтаа һэн. Сор...оһо мууса илгагдаһан ...дын аймагай колхоз, сов...ондо 99600 түхэриг, Му... ажахынууд—51000 тү...грайн—12600 түхэригөө ...һан байха юм.

...ымын колхоз, совхозууд ...уушан аргаараа, хүлнүү...а хайшална. Тиихэдээ ... багатай хүнүүд ажалла... бутаргажа, дабхар хай... шанарыень муудуулдаг. ... хайшалхада пунктда ... хүдэлнэ, ажалай бүтээсэ ..., Тиин оренбургын аргаар хони хайшалбал, ажалай бүтээсэ 2—3 дахин өхэ байдаг гэжэ элишэлэгдэнхэй. Тиигэбэшье энэ түрүү арга тон хангалтагүйгөөр нэбтэрүүлэгдэнэ.

Нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүд, партийна, советскэ болон бэлэдхэлэй органууд эдэ үдэрнүүдтэ гол анхаралаа хони хайшалалгада бэлдэхэ, тэрэниие эдэбхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ хандуулха ушартай. Хони хайшалалгада колхоз, совхоз бүхэнэй хэр бэлдэжэ байһые наринаар шалгаад, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээ абаха болоно.

Энэ жэлдэ хонидой эртэ хурьгалһые хараадаа абажа, һаяар хурьгадые илгаад, эхыень һайнаар бэлшээн таргалуулха хэрэгтэй. Тиигэбэл хониной нооһон зунгагтай болоно, һайнаар хөөрэхэ бшуу.

Хони хайшалалгые түргэнөөр, һайнаар үнгэргэхын тула агрегат бүхэн эрхимээр заһабарилагдаһан байха ёһотой. Бүри эдэ үдэрнүүдтэ хони хайшалха агрегадуудые хүсэд бэлэн болгохо шухала. «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд тэдэ агрегадуудта хэрэгтэй частьнуудые эртээнһээ бэлэн байлгаха, хүдэлмэриин үедэ техническэ туһаламжа хүргэхэ зорилгоор нүүдэл мастерскойнуудые түхеэржэ, колхоз, совхозуудай пунктнуудта туһалхаар тэндээ инженер-механигуудые табиха уялгатай.

Агрегат бүхэниие һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ гэбэл, тэндэ ажаллаха шадабаритай хүнүүдые: агрегадай начальник, наладчик, хутага хурсадагша, хайшалагшадые шэлэн олохо шухала. Илангаяа хайшалагшадые оренбургын аргаар хүдэлхөөр һургаха хэрэгтэй. Энэ талаар Иволгын туршалгын станциин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн һуралсал нилээд туһа хүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригаданууд нооһо абаха даабариингаа хажуугаар, тэрэниие худалдажа, хэды түхэригтэ хүргэхэб гэһэн түсэбтэй. Тэрээгээрээ бригадын гэшүүд түлбэри абаха юм. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэндэ лаборатори эмхидхэжэ, нооһоной шанарыень отара бүхэндэ амяарлажа тодорхойлхо болоно.

Эдэ бүхы хүдэлмэриие амжалтатайгаар үнгэргэхын тула тэрэниие һайнаар хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй. Нютагуудай, үйлэдбэриин управленинүүд, аймагуудай партийна, советскэ органууд хони хайшалалгые богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ, нооһо зүбөөр илгажа, саг соонь ябталжа, гүрэндэ тушааха талаар колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ уялгатай. Нооһоной бүридхэл зүбөөр хэхын, һайн шанартайгаар абахын тула оренбургын аргаар хони хайшалха томодхогдоһон пунктнуудые эмхидхэхэ шухала.

һайн шанартай нооһо ехээр абажа, гүрэндөө тушааха талаар партийна организацинууд социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ үүргэтэй. Гүрэндөө нооһо худалдаха түсэбөө дүүргэхэ гээшэ республикын колхоз, совхозуудай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Сэлэнгын «Коммунизм» колхозой кукурузашад тарилгаяа түлэг дундаа ябуулжа байнхай. Колхозой эрхим кукурузашад Москвагай областнин механизаторнуудай жэшээгээр ажаллажа, гектар бүриһөө тэжээлэй единицэ ехээр абахые оролдоно. Зураг дээрэ: кукурузашан Цыдып ДАБАЕВ (дундахинь) нүхэдтэеэ хөөрэлдэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КУКУРУЗАЯА ИЮНИИН 1 БОЛОТОР ТАРИЖА ДҮҮРГЭХЭ

Үдэр, час бүхэниие зүбөөр хэрэглэжэ шадана

Һүүлэй үдэрнүүдтэ газаа ехэ дулааржа, газарай хүрьһэн халажа, Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой кукурузашад аймаг соогоо түрүүлэн «полиин хатаниие» тарижа эхилбэ. Тус колхоз энэ жэлдэ 1400 гектарта кукуруза ургуулха юм.

—Зүб квадрадуудые гаргахын түлөө ехэл оролдоно гээшэбди. Юуб гэхэдэ ургамалайнгаа хахад метр тооной ургатарнь хэдэн дахин зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ, минеральна тэжээл тарааха болонобди. Теэд поли дээгүүрээ татаха хэмжүүрэй проволокомнай богони, оройдоол 400 метр утатай, тиимэһээ тарилга хэхэдээ оло дахин эрьехэ баатай болоогдоно. Тэрэнһээ гадна полиин захада таратар зурүүдуудые сэхээр татахань бэрхэтэй. Энээниие колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд анхаралдаа абаха бэзэ,—гэжэ колхозой Гэгээтын отделениин кукурузашан Николай Шахмаев хөөрэнэ.

Н. Шахмаевай звено тарилгаяа һайн шанаргайгаар хэнэ. 7—8 сантиметр гүнзэгыдэ, нүхэн бүридэ 3—4 оооһо унахаар сеялкэнь тааруулагдана. Мүнөө тэдэнэр табадахи жэлээ «Полиин хатаниие» ургуулжа байна.

Нёдондо ган гасуурай болобошье, энэ звеногойхид уһалагдадаггүй газарай гектар бүриһөө 200-гаад центнер кукурузын эшэ намаа ургуулаа һэн.

Энэ жэлэй тарилга дээрэ бүрил оролдосотойгоор ажаллана. Тэдэнэр халаан соогоо 10 гектар тариха даалгабаряа 140—150 процент дүүргэнэ.

Мүн энэ колхозой бэшэшье кукурузашадай звенонууд эмхи гуримтайгаар, һайн бэлэдхэлтэйгээр тарилгаяа эхилээ.

Иигэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой кукурузашад агротехническэ эрхим болзорто, һайн шанартайгаар кукурузаяа тарижа дүүргэхын тула үдэр, час бүхэниие хүсэдөөр хэрэглэжэ, машина техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана.

Д. Дугаров,
хүдөө бэшэгшэ.

ТАРИЛГАЯА ХАРУУҺАЛНА

Загастай тосхоной хойгуурхи Ута Гуя, Хубитын Хада, Хуа Гүбээ гэжэ тала, майлада нэлэнхы ехэ таряалан ногоорожо эхилээ.

Хубитын хададахи 158 гектар һая бултайһан шэниисын эшэнүүдые, сеялкын ябаһан мүрые хүндэлэн «ДТ-54» трактораар аалихан борнойлжо ябахань харагдана.

Бэрхэ тракторист Ким Кондранов шэниисын 80 гектарые үдэр хахад соо борнойлоо. Энээнээ борнойлжо дүүргээд, Штат гэжэ газарай 120 гектар, буртаг үбһэ ургадаг шэниисын тарилгые борнойлхонь.

Нёдондо хабар иигэжэ шэниисын гарасые борнойлһон байгаа. Энэ арга һайн үрэ харуулаа. Борнойлһон газартань ута, бүдүүн залаатай таряан ургаа юм.

Ж. Бадмаев,
манай корр.

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын хүдэлмэриин ябаса тухай

1962 оной майн 25-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг, управлени	Хабарай бүхы ургамалнуудай тарилга	Тэрэ тоодо орооһото, бобово ургамал	Кукуруза	Сахарай свёкло	Хартааба	овощ
Байкало-Кударын	62	77	—	126	41	23
Баргажанай	67	88	8	15	32	4
Кабанскын	65		1	73	44	27
Ахын	—	—	—	—	—	—
Прибайкалиин	61	75	—	—	8	10
Хойто-Байгалай	39	46	—	—	—	5
Түнхэнэй	67	84	16	112	46	12
Кабанскын үйлэдбэриин управленидэ (бүхыдөө)	65	84	8	85	37	19
Бичурын	68	83	26	1	37	1
Зэдын	57	76	12	65	33	5
Закаменай	61	104	7	107	27	5
Кяхтын	60	78	9	18	13	1
Кяхтын үйлэдбэриин управленидэ (бүхыдөө)	61	80	15	29	25	2
Баунтын	10	43	—	—	—	—
Яруунын	38	51	—	20	—	—
Хориин	61	78	2	9	5	—
Хориин үйлэдбэриин управленидэ (бүхыдөө)	49	64	2	12	2	—
Заиграйн	65	89	10	13	48	12
Мухаршэбэрэй	60	81	6	59	43	4
Сэлэнгын	62	84	14	79	32	48
Тарбагатайн	75	93	3	—	68	8
Улан-Удын үйлэдбэриин управлени (бүхыдөө)	64	85	9	56	51	14

Үнеэдые үрэжүүлхэ саг алдажа болохогүй

Тугаллаһан үнеэдые саг болзор соонь, нарин нягтаар үрэжүүлбэл, үхэр малай тоо түргөөр олошорхо, мяха, һүншье ехээр абтаха байһаниинь элитэ. Тиигэбэшье манай республикын олохон ажахын хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи мэргэжэлтэд энэ шухала хэрэгтэ анхарал багаар табидаг байна. Тэрээн дээрэһээ боложо үнеэд олооороо һубайрна.

Ямар ушар шалтагаанаар үнеэд олооороо һубайрнаб гэжэ тодорхойлхо тушаа манай Улан-Удын партийно-советскэ һургуулиин һурагша нүхэр Хомутников Зэдын аймагай «Мир» колхоздо практика гараха үедөө иимэ нэгэ һонирхолтой ажаглалта хэһэн байна. Нүхэр Хомутников колхозой һаалиин нэгэ гүүртэдэ хүдэлдэг һаалишан Ц. Банзаракцаевагай даадаг 15 үнеэдын хэр саг болзор соогоо үрэжүүлэгдэһэн байгааб гэжэ шалгаад үзөө. Тиихэдэнь тон бирагүй баримтанууд элирээ.

Юуб гэхэдэ, һаалишанай даажа байһан 15 үнеэдэй оройдоо нэгэл үнеэниинь болзор соогоо, бэшэниинь 2—3-һаа 6—7 һара хүрэтэр хожомдожо үрэжүүлэгдэһэн байшоо. Зоотехникын эрилтын ёһоор абажа үзөө юм һаа, тэдэ 14 үнеэдынь үрэжүүлэгдэхэ саг болзорһоо бүхыдөө 1578 хоногоор хожомдоһон байба.

Һаалишан Ц. Банзаракцаевагай үнеэдээ болзор соонь үрэжүүлээгүй дээрэһээ 6 тугал тэрэ жэлдээ дутуу абтаа гээшэ. Ямаршье ушарта үнеэн бүри жэл соогоо нэгэ тугал заабол үгэдэг юм. Имагтал иимэрхүү малшадай дааһан ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаһанһаа үнеэд һубайрна бшуу.

Үнеэд һубайрхадаа ажахыда ямар ехэ хохидол ушаруулнаб. Нэгэ үнеэн дунда зэргээр жэлдээ 1600 литр һү үгэдэг гэжэ бодобол, һаалишан Ц. Банзаракцаева зуугаад центнер һү миин алдаба ха юм. Гадна хэды шэнээн мяхан һалана гээшэб?

Иимэрхүүгээр колхозой бүхы 68 һаалишадай ажаллабал, энэ ажахы хэды шэнээн гарза хохидолдо ороходо болоноб?

«Мир» колхозой байдал дээрэһээ харахада, ажахы бүхэн һү, мяха абалгаяа дээшэлүүлхэ айхабтар ехэ арга боломжотой байна. Имагтал үнеэдые саг болзортонь үрэжүүлхэ, һаалиин гүүртэнүүдтэ тоо бүридхэл һайжаруулха хэрэгтэй болоно. Гансахан энэ хэмжээешье бэелүүлжэ шадабал, колхоз, совхозууднай энэ жэлдэ һү, мяха эрид ехэ абаха бшуу.

С. Еланов,
Улан-Удын партийно-советскэ һургуулиин багша.

Долоон жэлэй дорюун алхам

ЗАМАЙ ЗАЛУУРШАД

„АЛТАН ГАРТА"

Сэмбэ нэхэдэг станогууд жэгдэхэнээр хүнхинэнэ. Дунда зэргын бэетэй, наһатайшаг нэгэ хүн цехын баруун захаһаа зүүн заха аалиханаар хүрөөд, —һөөргөө бусана, ябад гээд лэ: «зай, станогшни хэр хүдэлнэб, утаһан таһарнагүй гү?» гээд сэмбэ нэхэгшэдтэ хандана.

Олон табан үгэгүй, манай юрын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн болохо Улан-Удын нарин сэмбын фабрикын механик, коммунист Виктор Алексеевич Федоренко гэжэ энэ хүниие тания.

Фабрикын коллективэй туйлаһан амжалтада Виктор Алексеевичын хубита бага бэшэ байха.

—Манай эрхим уралан нарижуулагша Виктор Алексеевич Федоренко юм,—гэһэн харюу эндэ хүн бүхэнһөө дуулахат.

Иимэ сэгнэлтэдэ тэрэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаһанайнгаа ашаар хүртэһэн байха. Жэшээлхэдэ, Виктор Алексеевич үнгэрһэн 1961 оной туршада уралан нарижуулгын 12 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Энэнэй ашаар 97 гаран мянган түхэриг (хуушан мүнгөөр) гүрэнэй мүнгэн алмагдаһан байна. Уралан нарижуулагша Федоренкын зохёоһон, тааруулһан элдэб олон механизмууд, оньһожоруулганууд ажалшадай ажал хүдэлмэри хүнгэлхэ, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ арга олгоо.

Жэшээлхэдэ, нооһо уһанда шнихаха аппарадай хаалтын рычагые урдань хоёр хүдэлмэришэн гараараа хүшэлжэ үргэдэг байгаа юм. Виктор Алексеевич хүдэлмэришэдэй иигэжэ хүшэ шадалаараа энэ рычагые үргэжэ байхые харахадаа, «одоо байза, энээниие болюулхал байхаб» гэжэ бодолгото болоо һэн. 1961 оной июль һарада Виктор Алексеевич тэрэ рычагые автомат аргаар һэлгээ һэн.

Мүн сэмбэ нэхэдэг станогой ээрүүлэй урдандаа шэрэмээр хэгдэдэг пластинкые тусгаар хатаагдаһан булад түмэрөөр хэхэ гэһэн дурадхал һаяхан оруулба. Энэ дурадхал фабрикын уралан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой бюро шалгажа үзөөд, нэгэн дуугаар һайшаагаа.

Ингэжэ байгша оной март һараһаа хойшо сэмбэ нэхэдэг станок бүхэнэй ажалай бүтээсэ хүдэлмэриин халаанай туршада 25 процентээр дээшэлээ. Энэнь сүүдхэ соо 15 метр шахуу сэмбэ үлүүлэн нэхэхэ арга боломжо фабрикада олгоно.

Коммунис партиин гэшүүн Виктор Алексеевич Федоренкые манай эрхим уралан нарижуулагша, уран гартай, оюун бэлигтэй замаймнай залууршан гэжэ гансашье нарин сэмбын фабрикынхид хүндэлнэ бэшэ, мүн тэрэнэй алдар нэрэнь Улан-Удын Октябрьска районой Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэнхэй.

Д. Шагдуров.

Хани ёһоной туһаламжа

Хэхэ ажалаа тодорхойлоо

Улан-Удын паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэд Мухаршэбэрэй аймагай колхоз, совхозуудта үзүүлдэг шефскэ туһаламжаяа үргэдхэхэ зорилгоор тусхай хэмжээ-ябуулгануудые хараалаад, тэрэнээ бэелүүлжэ байнхай. Хабар, зунай үедэ поли дээрэ хэгдэхэ ажалдань туһалхын тула хүдөө ажахын техникэ заһабарилжа үгэһэн, тэдэниие ашагтай һайнаар хэрэглэхэ трактористнуудые, мүн токарьнуудые, электрогагнууршад болон бусад мэргэжэлтэдые бэлэдхэһэн байна.

Мүнөө эндэхи ажахынуудта заводой 50 гаран хүдэлмэришэд ажаллана.

Мүн хүндэ ажал оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Тус заводойхид малай фермэнүүдэй ажал оньһожоруулха гэжэ шиидээд, үнеэдые дулаан уһаар уһалха түхеэрэлгэнүүдые, үнеэ һааха агрегат тодхохоор, малай байрануудые дулаасуулха түхеэрэлгэ хэжэ үгэхөөр хараалаа. Энэ ажал дүүргэһэнэй ашаар мал эдеэлүүлхэ, уһалха ажал, үнеэдые һаалга оньһожоруулагдаха болоно. Колхозуудай машина техникэеэ заһабарилдаг мастерскойнуудта хэрэгсэл болон шухала түхеэрэлгэ үгтэбэ.

Цех бүхэн ямар нэгэ колхозые шефтээ абаад, тэрээндэ хүргэхэ туһаламжаяа тодорхойлонхой. Жэшээлхэдэ паровоз-хабсаралгын цехын хүдэлмэришэд «Коммунизм» колхоздо ошожо, мүнөө дээрээ ямар шухала ажал дүүргэхэ байһанаа зүбшэн хэлсэһэн юм. Иигэжэ тэдэнэр 10 гектар огородой талмай уһалха түхеэрэлгэ тодхохо гэжэ шиидээд, энэ ажалаа һаяар дүүргүүтэй. Кузнечнэ цехынхид «Забайкалец» колхоздо ехэ туһаламжа хүргөө. Тэдэнэй хүсөөр малые бүлеэн уһаар уһалха түхеэрэлгэ, үнеэ һааха агрегат тодхогдоо. Мүн «С-80» тракторнуудта тодхогдохо бульдозерно түхеэрэлгэ табигдаһан байна. Шэрэм шудхалгын цехынхид оньһон аргаар хүнтэрүүлэгдэхэ вагонеткэтэй нарихан түмэр зам 150 метртэ барижа үгөө. Механо-хабсаралгын цехын, транспортна таһагай хүдэлмэришэд гахайн фермэнүүдэй ажал оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ туһаламжа хүргэнэ.

Главна энергетикын таһагай хүдэлмэрилэгшэд Бондарев, Олзоев, мастер Никитин, конструктор Костин, цехүүдэй начальнигууд Филатов, Иванов, Рузавин, Татауров, механизаторнууд Рабданов, Цыбиктаров, Потылицын болон бусад шефскэ туһаламжа хүргэхэ ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

С. Аюшеева.

Бүгэдын хэрэг

Бурядай совнархозой ой модоной, модо болбосоруулдаг промышленностиин управлениин предприятинууд партиин ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй танилсаха зуураа, хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, колхоз, совхозуудта туһа хүргэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Иигэжэ хүдэлмэришэд колхоз, совхозуудта шефүүдэй һайн туһа хүргэдэг болобо.

Жэшээлхэдэ, Хандагайн модошод хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, шефтээ абаһан колхозуудта 700 кубометр модо зөөгөөд, 150 толгой хониной байха байра бодхооһон юм. Хандагатайнхид Заиграйн аймагай партиин XXI съездын нэрэмжэтэ колхоздо һайн туһаламжа үзүүлнэ. Эндэхи хүдэлмэришэдэй хүсөөр Нарын тосхондо зайн гал оруулагдаба. Гадна хүдэлмэришэд хабарай тарилгада бэлэдхэхэдэнь колхозуудта туһалан, хэдэн мянган тонно наг шабхэ поли дээрэ шэрэжэ, тарааһан байна. Мүн үбэл, хабарай түл абалгын үедэ олон хүдэлмэришэд малай фермэнүүдтэ ошожо ажаллаа.

Ой модоной промышленностиин предприятинууд хүдөө ажахын машинануудые заһабарилха хэрэгтэнь колхозуудта ехэ туһаламжа хүргэдэг, запасной частьнуудаар хангалаг болоһон.

Н. Тюрнев.

ЧИТЫН ОБЛАСТЬ. Социалис Ажалай Герой А. Г. Лисичниковые ороной бүхы кукурузашад һайн мэдэдэг юм. Тэрэнэй дүй дүршэлые үргэнөөр шудална, илангаяа Забайкалида, тэрэнэй нютагаархид һайнаар шэнжэлэн мэдэжэ абадаг байна. Шилкын районой Майн 1-нэй нэрэмжэтэ колхоздо кукурузашадай областной һургуули нээгдэһээр хоёр жэл боложо байна. Н. С. Хрущевой заабаряар Алексей Лисичников буурсагтай кукуруза ургуулжа абадаг болохонь. 100 гектар кукурузын га бүриһөө 600 центнер эдеэшэнтэһэн буурсагтай кукурузын эшэ набша ургуулжа абаха гэжэ тэрэ үгэеэ үгэнхэй. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Г. Лисичников кукурузашадтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Гахайн мяха ехээр абахын түлөө

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУДАЙ НЭГЭН

КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэрине бодото дээрэнь бэелүүлхэ, хүдөө ажахыгаа бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохо хэмжээ-ябуулганууд хараалагдан бэелүүлэгдэжэ, үйлэдбэри бүхэнэй доторой арга боломжонууд элирүүлэн хэрэглэгдэжэ байна. Колхоз, совхозуудай нютагай управленинүүд эмхидхэгдээд, ажахы бүхэнэй эрхэ байдалые хараада абан, хүдөө ажахые хүгжөөхын тула зохихо ажал хэжэ эхилээ.

Манай республика дотор гахай үсхэбэрилгын али тухай ашаг олзотой байһан тухай тогтожо хэлэнгүйгөөр, мяханай зүйл гаргадаг промышленностиин хэрэглэмжын хэр зэргээр хангагдажа байһые тодорхойлоод үзэе. Юуб гэхэдэ, энэ промышленность худалдаа наймаанай эмхинүүдэй ассортиментнэ захилай ёһоор ажалладаг гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ гахай үсхэбэрилхэ талаар зарим тэды амжалтын туйлагдабашье, бүхы дээрээ гахайн мяхан багаар абтана. Тиимэһээ мяханай комбинат шухала хэрэгтэй гахайн мяхаар дуталдажа, колбаса, мүн бусад зүйлнүүдые дутуугаар үйлэдбэрилэн гаргана. Нёдондо жэлдэ республикымнай мяханай комбинат 2188 тонно гахайн мяха колбаса үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэһэн юм. Энэнь бүхы дээрээ абтаһан мяханай оройдоо 10 процент болоно. Комбинадта шахан таргалуулагдаһан гахайнуудай мяхан энэ тоодо оролсоно.

Гахайн мяханай багаар абтадаг дээрэһээ мяханай комбинат амтатай, һайн шанартай зарим сортын колбаса, жэшээлхэдэ, докторско, любительскэ колбаса, гахайн мяхаар хэгдэхэ сосиска, киевскэ котлет гэхэ мэтые буйлуулан гаргажа шаданагүй. Харин тиихэдэ муугаар хайладаг өөхэтэй хониной, үхэрэй мяхаар колбаса ехээр хэгдэдэг. Иимэ колбасагай амтань гахайн мяхантай холиһон колбасаһаа һуратгүй муу байдаг. Тэрээнһээ гадна гэрэй эзэн эхэнэрнүүд эдеэ хоол бэлэдхэхэдээ гахайн өөхэ ондоо өөхэнһөө дуратайгаар хэрэглэдэгынь мэдээжэ. Тиимэһээ арад зоной хэрэглэмжэ эрилтые хангахын тула гахайн мяха абалгые эрид нэмээхэ, түрүүшын үедэ 4—5 дахин арьбадхаха, улам саашаа бүри ехээр абаха хэрэгтэй болоно.

Манай республика мяхаар, мяханай зүйлнүүдээр ганса өөрыгөө хангана бэшэ, харин ниитэсоюзна фондо орохо мяханай зүйлнүүдые гүрэндөө тушааха уялгатай. Манай эндэ үйлэдбэрилэн гаргагдадаг мяханай зүйлнүүд Алас Дурна зүгэй, мүн холын Хойто зүгэй районуудта эльгээгдэнэ. Харин гахайн үсөөнөөр үсхэбэрилэгдэдэг дээрэһээ мяханай промышленность түсэбөө ассортиментын ёһоор дүүргэжэ шаданагүй. Мяхаар хэгдэһэн зүйлнүүдээр Алас Дурна зүгэй, холын Хойто зүгэй районуудые хангахын тула гахайн мяхан центральна областьнуудһаа, Украинаһаа манай республикада асаргадана.

Иимэ холын газарһаа мяха асархада ехэ үнэтэй болодог, хоёрдохёор, удаан саг соо хадагалагдажа байһан мяханһаа һайн шанартай эдеэ хоол бэлэдхэгдэхэгүй гэжэ хэлэхээр. Колбаса хэдэг завод нэгэ жэгдээр ажаллажа шаданагүй, промышленностьда үлүү гаргаша хэхэ ушар яһала олон тохёолдоно. Нёдондо жэл эрхим шанартай сонгоомол колбаса гаргаха түсэб оройдоо 11 процент дүүргэгдэһэн байна.

Гахай олоор үсхэбэрилбэл, бүхэли жэлэй туршада мал үүсэлхэ, мяханай комбинадай нэгэ жэгдээр ажаллаха арга олгогдохо байгаа гэжэ һанагдана. Мал гүрэндэ тушаалгын ба үүсэлэлгын тусхай сезонтой байһан дээрэһээ мяханай комбинат жэл бүри гарзада ороно. Тус комбинадай бүхэли жэлдээ нэгэ жэгдээр ажалладаггүй дээрэһээ улад зониие мяханай продуктнуудаар хангаха хэрэгтэ бэрхэшээл тохёолдоно. Малай нэгэ сагта үүсэлэгдэдэг, хабартаа мяханай хомор байдагынь мэдээжэ. Энэ ушар республикымнай эрхэ байдалтай холбоотой. Юуб гэхэдэ, колхоз, совхозуудта хонин ажал ехээр хүгжөөгдэнэ. Хонин хайшалалгын хабар—зунай үеын эхилээдүйдэ нэгэшье ажахы хониидоо гүрэндэ тушаахагүй байна. Хэрбээ тушаагаа һаань, ажахыда, гүрэндэшье хохидол ушаруулагдаха. Теэд хүн зон ямаршье сагта мяха эдижэ байдаг. Тэдэнэй энэ эрилтэ, хэрэглэмжые хангахын, мүн мяханай комбинадай хүсэ ехэтэ түхеэрэлгэнүүдые үрэтэй һайнаар хэрэглэхын, мяханай зүйлнүүдые хэрэгтэй ассортиментынь ёһоор буйлуулан гаргахын тула гахай олоор үсхэбэрилхэ шухала болоно.

Гахай олоор тэжээн таргалуулха ябадал тэжээлһээ дулдыдадаг. Тиимэһээ гахай үсхэбэрилгые түсэбөөр хараалха хэрэгтэй. Арад зоной эрилтэ, хэрэглэмжые дүүрэн һайнаар хангажа, хүдөө ажахын продуктнуудые абадаг болохо гэһэн эрилтэ партимнай колхоз, совхозуудай урда табина.

Гахай үсхэбэрилхэ тухай асуудалые түргэн болзор соо шиидхэхын тула гахайнуудые шахан таргалуулха фермэнүүдтэй тусхай ажахынуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй. Иимэ зорилгоор урдань мяханай комбинат 5 мянган толгой гахайн байха байра барижа эхилһэн юм. Мүнөө тэрэ байрын барилгань шэнээр бии болгогдоһон «Скотооткорм» трестдэ үгтэнхэй. Гахай үсхэбэрилхэ ажахын түрүүшын ээлжээнэй барилгые бүри ойрын сагта дүүргэхэ эрилтэ табигдана. Эндэ гахай үсхэбэрилхэ һайн арга боломжо дүүрэн бии гээшэ. Мяханай комбинадай, мелькомбинадай, гормолкомбинадай, спиртын заводой элдэб үлээдэһэ хэрэглэжэ, гахай шахан таргалуулагдаха болоно.

Республикын бүхы колхоз, совхозуудта гахай олоор шахан таргалуулха эрилтэ табигдана. Мүнөө хаа хаанагүй овёс, зелёнкын орондо кукуруза, сахарай свёкло, тэжээлэй бобы таригдадаг болоо. Энэ хадаа гахай үсхэбэрилхэ хэрэгтэ һайн арга боломжо хангана, тэжээл элбэг болгохо байна. Манай эндэхи эрхэ байдалда хартаабхын һайн ургаса абтадаг гэжэ дүршэл харуулаа. Хартаабха гахайнуудай эдидэг һайн тэжээл ха юм.

Гахай олоор тэжээн таргалуулха бүхы арга боломжо республика доторнай дүүрэн бии. Энэ асуудалые бүхы талааринь һайнаар шэнжэлжэ, зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Н. СПЕРАНСКИЙ,
Бурядай совнархозой эдеэ хоолой, хүнгэн промышленностиин управлениин үйлэдбэриин-экономическа таһагай начальник.

БУРЯТ ҮНЭН
2-дохи нюур
1962 оной майн 29.

Советскэ прокуратурын хүдэлмэрилэгшэдэй ойн баяр

В. И. Ленинэй үүсхэлээр байгуулагдаһан советскэ прокуратурын тогтоһоор 40 жэлэйнь ойн үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан майн 26-да партиин Улан-Удын горкомой политгэгээрэлэй байшан соо болоо. Тэрээндэ республикын ниислэлэй ажалшадай түлөөлэгшэд олоороо байлсаба.

«Советскэ прокуратурын алдарта 40 жэлэй һайндэр» гэһэн элидхэлые Бурядай АССР-эй прокурор нүхэр **Б. Ц. Цыденжапов** хэбэ.

—Коммунистическэ парти, Совет гүрэниие эмхидхэн байгуулагша В. И. Ленин социалис хуули ёһоной удха шанар үндэр дээрэ үргэжэ, революционно ёһоор общественные хубилгахын түлөө тэмсэлдэ хуули ёһо хэрэглэхэ үндэһэн гол захяа заабари үгэһэн байна. Тиигэжэ манай орондо анха түрүүшынхеэ социализм, коммунизмые амжалта түгэсөөр байгуулха хэрэгэй үшөө нэгэ шиидхэхы арга нүхэсэл олгогдоһон юм,—гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Революциин хуули ёһо сахилгые улам бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ гэһэн нангин үүргэ, шухала зорилгоёо энэ орган шууд сэхээр бэелүүлээ, саашадаашье нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһаниинь бага найдамтай. Илангаяа КПСС-эй XX, XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд дотор тэрэнэй хүмүүжүүлхы үүргэ, удха шанар улам тодорхойлогдонхой. Иигэжэ ерээдүймнай гэгээн гэрэлтэ үе саг—коммунистическэ общество байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр туһалалсажа байна бшуу.

— Хамаг түхэл маягаараа эгээл демократическа шэнжэтэй советскэ прокуратурын тогтоһоор алдарта 40 жэлэйнь ойн баярые тэмдэглэхэ зуураа, социалис хуули ёһо сахин хамгаалагшад партиин, гүрэнэй, арадайнгаа үзүүлһэн этигэл хайрые саашадаашье үнэн сэхээр харюулхын түлөө бүхы хүсэеэ гамнахагүй байха,—гээд элидхэлшэ түгэсхэлдөө бүгэдын һанал хүсэл элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Һүүлээрнь искусствын уран мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар һонирхолтой концерт харуулагдаа.

Газетэдэ толилогдоогүй бэшэгээр хэмжээ абтаа

Улан-Удэ хотодо «Госбанк» гэжэ автобусуудай тогтодог газарта ерэхэ ёһотой сагһаа автобусуудай заримдаа хожомдожо ерэнэ, пассажирнууд удаан саг соо тэдэниие хүлеэнэ гэһэн бэшэг манай редакцида ороо һэн.

Бэшэг соо хэлэгдэһэн баримта зүб, графигайнгаа ёһоор автобусуудай ябахын тула тусхай хэмжээн абтажа байна гэжэ Бурядай автотрестын эрхилэгшэ нүхэр Г. Ануев манда мэдээсэбэ.

Телевидени тухай

Телевидени гээшэ юун бэ, яажа дамжуулга хэгдэнэб, саашадаа яажа хүгжэхэ юм гэжэ манай газетын уншагша Ж. Балданов (Улан-Удэ) асууба. Энээндэнь харюу болгон радиоинженер нүхэр Ж. ДАШАНИМАЕВАЙ статья толилбобди.

Ажал хүдэлмэреэ дүүргэжэрхёод, гэртээ амаржа һуухада алтан дэлхэй дээгүүр боложо байһан һониниие дуулаха гү, али ямар нэгэн суута дуушанай концерт шагнахада ямар зохид гээшэб!

Эдэ бүгэдэмнай арад зондоо туһатай радиогой алтан һудал долгинуудай хүсэн ха юм даа. Радиогой аша туһа гансашье энэ бэшэ, олон янза гээшэ аабза. Бүри 1895 ондо Александр Степанович Поповой радио холбоогой үндэһэн болгожо бүтээһэн оньһото арга тэрэ сагһаа хойшо радиодолгинуудай хүсөөр хүдэлдэг хэдэн олон һалбаринуудай гол шухала эшэ нүхэсэл болоһон байна.

Мүнөө үедэ эрдэм соёлой талаар, оньһото техникын талаар радиодолгинуудые, радиотехническэ аргануудые хэрэглэдэггүй газар олдохонь бэрхэтэй.

Хүн түрэлтэнэй гэгээрэл болбосорол, эрдэм соёл улам саашадаа хүгжэжэ, радио, кино, театр гурбанай шэнжые бэедээ шэнгээһэн хүн зоной ухаан бодолой шэнэ һалбари—телевидени гэдэг бии болоод, дэлхэйн зоной хани барисаае, холбоо харилсаае улам хүгжөөхэ хэрэгтэ тон ехэ туһа хүргэнэ.

Мүн телевидениин аша туһаар завод, фабрикануудтахи элдэб үйлэдбэринүүдэй ямараар ябажа байһаниие холо саана кабинет сооһоо эли годоор хараха, хүтэлбэрилхэ аргатай болоо. Замбуулиниие шэнжэлхэ хэрэгтэ радио болон телевидениин удхашанар гээшэ бүришье хизааргүй ехэ, юунтэйшье жэшээлэшэ-сэгнэшэгүй байһаниинь мэдээжэ.

Зай, ингээд байхада телевидени гээшэмнай ямар хуули ёһотойгоор хүдэлдэг бэ гээд тобшолон хөөрэе.

Телевизионно дамжуулга гурбан зүйлһөө бүридэдэг:

1). Юумэнүүдэй туяа һүүдэрнүүдые электрын дохёо сигналнууд болгодог;

2) тэдэнээ радиодолгинуудай хүсөөр сасан тараадаг, телецентрһээ гадуур холо газарнуудһаа һөөргэнь баридаг;

3) дамжуулагдаһан юумэнүүдэй дүрсые бэедээ хаагаад ябаһан радиодолгинуудые һөөргэнь тиимэ юумэнүүдэй дүрсэ болгон хубилгадаг.

Эдэ гурбан гол зүйлнүүд бултадаа манай орон дотор бүтээгдэһэн байна.

Түрүүшынхиинь — Московско университедэй профессор А. Г. Столетов тодорхойлоо. Фотоэлементнүүд тухай топографи олоһон байгаа.

Хоёрдохиинь — Александр Степанович Попов бүтээһэн юм. Утаһагүй телеграф гү, али радиодамжуулга гээшэмнай Поповһоо эхитэй.

Гурбадахиинь — ородой эрдэмтэ Б. Л. Розинг бүтээгээ.

Манай совет үеын инженернүүд-эрдэмтэдэй али зэргэ хүдэлжэ, али зэргын амжалта туйлаад байһыень һарын ара талые телевидениин хүсөөр замбуулинай ракетын бортоһоо буулгажа, наашань—дэлхэй руугаа дамжуулһан ушар гэршэлнэ. Телевизионно дамжуулгын гол түрүүшын звенонь дамжуулгын трубканууд болоно. Мүн дамжуулгын трубкануудай эгээн гол юумэнь фотоэлементнүүд болодог юм. Фотоэлементнүүд гэдэг юуб гэхэдэ, гэрэлэй хүсэнэй зайн гал боложо байдаг прибор гэхэ гү, али дамжуулжа байһан юумэнүүдэй дүрсые электрын дохёо сигналнууд болгодог зүйл болоно.

Дамжуулдаг трубкануудай нэгэ зүйл болохо бишыхан хабтагайхан дээрэ нюдэндэ харагдахагүй заахан хэдэн миллион фотоэлементэнүүд шэрээгдэнхэй байдаг.

Бухыдөө энэ хабтагайхан мозаика гэжэ нэрэтэй юм. Тиимэ мозаика дээрэ юумэнэй дүрсын гэрэлэй тудахада, тэдэ бишыхан фотоэлемент бүхэндэ тус гэрэл бууна. Зарим нэгэндэнь ехэ, нүгөөдүүлдэнь багашаг гэрэл тудадаг. Тиигэжэ фотоэлементнүүд дээрэ тус бүхэндэнь бишыхан зарядууд бии болоно. Тиимэ зарядуудые бишыхан фотоэлементнүүдһээнь һалгаажа, радиодолгинуудай хүсөөр саашань тарааха хэрэгтэй. Энээниие дамжуулдаг трубкын электронно «пушка» (электронуудай багса нарин элшэ) бэелүүлдэг. Иимэ электронно элшые мозаика дээгүүрэ номой мүр гаргаһан шэнгеэр гүйлгэебди. Тиихэдэ мозаикын бишыхан фотоэлемент бүхэнһөө зарядуудыень тэдэ электронууднай һалгаажа, дамжуулагдажа байһан юумэнэй дүрсые точка точкоор, мүр мүрөөр электрын дохёо сигнал болгон зурана ха юм.

Телецентрэй дамжуулгын трубка телевизорэй трубка хоёр тон адляар хүдэлжэ байха ёһотой. Нэгэниинь юумэнэй дүрэ зурагые точко точконуудаар, мүр мүрөөр эльгээжэл эльгээжэл, нүгөөдэнь абажал абажал байха болоно.

Дүрэ зурагые хуби болгожо хубааһан зурлаа мүрнүүдэй тоогоор угтан абажа байһан зурагуудай тодо, бүрүүлынь дулдыдадаг. Зай, иихэдээ хүдэлөөгүй байһан юумэнэй дүрэ зураг хайшан гээд дамжуулагдадаг юм гэжэ ойлгобо гээшэт.

Саашань хайшан гээд юумэнэй хүдэлсые дамжуулдаг юм гэжэ мэдэе. Юумэ шэртэн хаража байтараа гэнтэ нюдэеэ анижархихада, тэрэ юумэн түрүүшээр үшөө харагдаһан зандаа байдаг бшуу.

Үгышье һаа, галтай сусал бараад түргөөр эрьюулхэдэ, улаан сахариг мэтэ харагдадаг аабза. Эдэ бүгэдэ жэшээнүүд манай нюдэнэй инерцитэй байһые гэршэлнэ гээшэ. Хүн амитанай нюдэнэй иимэ шэнжые хараада абажа, дээрэ табигдаһан зорилгые—юумэнүүдэй хүдэлсые харуулха шиидхэхэ арга олдоһон юм. Секунда соо хорёод кадр дамжуулхада, юумэнэй хүдэлжэ байһаниинь тэрэ шэгээрээ харагдадаг.

Кинодо секунда соо 24 кадр һэлгэгдэдэг юм, телевидениидэ баһал тэрэ тухайтай—25 кадр болоно. Дамжуулгын трубканууд телевизионно камернууд соо тодхоогдонхой байдаг. Эгээл тэдээн соо телевизионно дохёо сигналнууд бии болоно бшуу.

Саашадаа эдэмнай хэдэн олон усилительнүүд соогуур гаргагдаад, дамжуулжа угтан абажа байһан пунктнуудай (телецентр, телевизор) хүдэлмэриие нэгэн доро хангаха нэмэлтэ сигналнуудые абажа, телецентрэй хүсэ ехэтэй радио дамжуулдаг түхеэрэлгэдэ зоридог юм.

Эндэ тэдэмнай электросуранзанай долгин болоод үндэр мачтын оройдо байһан антенэнүүдэй хүсөөр агаарай зай руу таража байдаг.

Тиихэдэнь айлнуудай телевизорэй антенэнүүд эдэ долгинуудые барижа абана. Телевидениин гол гурим, хуули ёһон тухай хэлэхэ болоо һаа, иимэрхүү байна.

Теэд, эдэ бүгэдэмнай эгээл гол түлэбынь, тон шухала хуули ёһонуудынь гээшэ ааб даа. Үнэндөө телевизионно аппаратурануудай бусад шухала зүйлнүүд тухай, шэнэ шэнэ уран нарин юумэнүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, үшөө олон, үшөө һонин ааб даа.

Ж. ДАШАНИМАЕВ,
радиоинженер.

Г. ДАШАБЫЛВО

АМУ-ДАРЬЯ

(Хилэ сахигшын шүлэгүүдһээ)

I.

Хүрин шара долгиёо хүлхысэ һэхэһэн
Хуанхэ мүрэн тухай дуулаа һэм.
Ородой дуунай хүгжэм бэедээ шэнгээһэн
Омог Волгын һураг дуулаа һэм.
Теэд, мүнөө урдамни, Аму-Дарья,
Тэнюун уһаараа аалихан миралнаш,
Хулһата эрьедэш зогсоод, амаршалан шамаяа,
Хулһата эрьедэш хилээ сахинам.

II.

Дуулаа һэн гүш, хэлыш, Аму-Дарья,
Дуулим мүрэн Сэлэнгэ тухай?
Буряадайм талые тэрэ һэтэлэн харьяал,
Булган хүбөөтэ Байгалда шамданхайл.
Зүгөөр, намаяа шагналши, Аму-Дарья,
Зүблэлтэ Монголһоо Сэлэнгэ урдана.
Эрьешни, саада эрьешни, Аму-Дарья,
Элдин Монголһоо ондоогоор харагдана.

III.

Саада эрьедэш уйдхар гомодолой хизаар,
Сахали шубуун тиишээ дүтэлнэгүй.
Наада эрьедэш наран, агаар,
Набша намаа үнгэеэ гээнэгүй.
Холые зорин, шинии урдаһан сагта
Хоёр эрьешни шамаяал һабалха.
Холош бэшэ даа, һаяын сагта,
Хоёр эрьешни адляар жаргаха...

IV.

Хулһата эрьедэш айлшан бэшэб, харуулшанби,
Хуудам шара нюрууеыш шэртэнэм.
Энхэ тайбан ажабайдалай һахюулшанби,
Элһэтэй уһыеш амтархан шэмэнэм.
Хазаар морин, нохойтой андаш нүхэсөөб,
Халуун наран дорош алхалааб.
Харатан дайсанай шэг шарайе үзөөб,
Харанхы һүнишье хёрхол байгааб.

V.

Наада эрьеш арюун наран гэрэлтэй,
Надхама сагаан хлопок түүлсээб.
Туяа татаһан хаб харахан нюдэтэй
Туркмен басага гайхан шэртээб.
Дүрбэн гүрэлөө үһэнэйнь долгин соо
Дүүрэн мэдэрэлээр нэнгэн алдабаб.
Байзыш даа, гэнтэ зүрхэн соом
Бурядхан дүүхэй дуугаа татаба.

VI.

Хээрын эмниг дошхон моритой хүбүүдшни
Хэдэн жэлэй намтай нүхэсэдэг.
Хирүү хашан элжэгэ унаһан үбгэдшни
Хилым харуулда туһалхые хүсэдэг.
Улаан намирга хубсаһатай буурал эжынэр
Уидан гашуун айрагаар хүндэлдэг.
«Уялгата албаяа хэжэ байһан үринэр,
Урма зоригтой ябыт даа»,— гэлдэдэг.

VII.

Памирайш хаданууд Саяан шэнгеэр манардаг даа,
Пяндж дүүгэйш долгинууд хүнгэ,
Албаяа дүүргээд, түрэл Сэлэнгэеэ бусахадаа,
Абаашахаб шамһаа халуун мэндэ.
Шуран катераар эсхэнэм мүнөө шамаяа,
Шуургата һүни хилээ сахинам даа.
Агуу мүрэн, минии Аму-Дарья,
Амгалан тайбан урдажал байгыш даа.

Дайн байлдаа хэхэ пропаганды[illegible] хорихо гэһэн деклараци

Буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнүүдһээ бүридэһэн Женевын комитедтэ хабаададаг гүрэнүүдэй правительствонууд иигэжэ тэмдэглэнэ:

Нэгэдэмэл Нацануудай организациин Уставай преамбула соо «бэе бэедээ тэсэмгэйгээр хандажа, хамта амгалан ёһоор, һайн хүршэнэр шэнгеэр ажаһууха» хүсэлтэй байһанаа арадууд мэдүүлнэ гээд тэмдэглэхэ;

Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин бүхы гэшүүд уласхоорондын харилсаануудые бэелүүлхэдээ хүсөөр айлгаха гү, али хүсэ хэрэглэхэ, тиигэжэ ямаршье гүрэнэй газар уһанайнь нэгэн хамта байха гү, али политическэ талаар бэеэ даанхай байха ябадалдань добтолго хэхэһээ арсаха ушартай гээд Уставай хоёрдохи статьягай дүрбэдэхи пунктдэ хэлэгдэнхэй;

буу зэбсэг хуряаха хэрэг бэелүүлхын түлөө уласхоорондын байдал шахардуу шанга болгохоор ямаршье хэмжээ ябуулгануудые бүхы гүрэнүүд хэхэгүй ёһотой. Буу зэбсэг хуряалгаар хэлсээнүүдые хэхэ хамтын зүбшэгдэһэн ёһо гуримууд тухай мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Энээниие һануулха шухала;

мүнөөнэй залуу үетэн эб найрамдал тогтоохо, арадуудай хоорондоо бэе бэеэ хүндэлэлсэхэ, бэе бэеэ ойлголсохо эрхэ байдалда хүмүүжүүлэгдэхэ ушартай гэжэ этигэгдэнэ;

Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин уг зорилгонуудтай, ёһо гуримуудтай тааралдуулан, гүрэнүүдэй хоорондо хани ёһоной харилсаануудые мэдэлдээ байһан бүхы органуудые хэрэглэжэ хүгжөөхөөр шиидэнги байһанаа мэдүүлнэ;

дайн байлдаа хэхэ пропаганда ябуулха, ямаршье аргаар, ямаршье гүрэндэ иимэ удхатай пропаганда хэхэ гээшэ ООН-эй Уставтай тааралдахагүй байна. Иимэ пропаганда ээрхэг түримхэй добтолгые, дайн байлдаае тохёолдуулжа болохо;

иимэ пропагандын хэгдэхээ болёод байгаа һаань, бүгэдөөгөө хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха хэлсээ баталха хэрэгтэ туһа нэмэри болохо һэн гээд мэдэрхэ хэрэгтэй;

(1) ООН-эй Генеральна Ассамблей 110-дахи [illegible] резолюциие дэмжэһэнээ [illegible] гариглан батална. Энэ [illegible] люци хадаа пропаганда [illegible] бүхы аргануудые буруу[illegible] һан байна. Эб найрам[illegible] аюул тохёолдуулхаар, ээ[illegible] түримхэй добтолго уша[illegible] хаар пропаганда ямар[illegible] орондо хэхэ гээшэ буруу[illegible] даһан юм;

(2) дайн байлдаа хэхэ, [illegible] рэнүүдэй хоорондохи ар[illegible] даануудые хүсэ хэрэгл[illegible] шиидхэхэ уряануудые, [illegible] байлдаанай болохо шух[illegible] байһаниие гү, али дайн ба[illegible] даанай заатагүй болохо уш[illegible] тай байһан тухай һанамж[illegible] хэлэхэ ябадалые буруушаа[illegible]

(3) мүнөө сагта [illegible] байлдаан хадаа уласхоо[illegible] дын асуудалнуудые шиид[illegible] арга болгогдохогүй ёһотой. [illegible] салдаата асуудалнуудые [illegible] байлдаагаар шиидхэжэ бо[illegible] хогүй гэһэн удхатайгаар за[illegible] үетэниие хүмүүжүүлхэ х[illegible] тэй. Эб найрамдал тогто[illegible] арадуудай бэе бэеэ хүнд[illegible] сэхэ, бэе бэеэ ойлголсохо [illegible] рэгтэ туһа нэмэри ору[illegible] шухала. Иимэ этигэл н[illegible] баритай байһанаа батал[illegible] руулна;

(4) өөһэдынгөө м[illegible] байһан бүхы аргануу[illegible] рэглэжэ, эб найрам[illegible] арадуудай хоорондохи [illegible] барисаае бэхижүүлхээр [illegible] сэл, номнол, һанамжа[illegible] шадаал һаа үргэнөөр [illegible] хын, гүрэнүүдэй хооронд[illegible] галан ёһоной, хани ёһоной [illegible] рилсаа холбоо хүгжөө[illegible] гэдэөрөө, хүсэдөөр буу [illegible] хуряаха үзэл бодол һ[illegible] дэлгэрүүлхын зорилгоор [illegible] культурын, эрдэм ухаанай [illegible] гээрэлэй талаар харилса[illegible] даа үргэдхэхэ болонобд[illegible] уялга абана;

(5) дайн байлдаа хэхэ [illegible] далые хорихо энэ деклара[illegible] бодотоор бэелүүлхын зо[illegible] гоор бүхы гүрэнүүдэй [illegible] хэмжээнүүдые абахыень ур[illegible] на. Конституциингаа гүр[illegible] ёһоор гүрэн бүхэн иимэ [illegible] жээнүүдые абаха бо[illegible] бшуу. Хэрбээ зарим гүр[illegible] энэ талаар хуули ёһо гар[illegible] һаа, өөһэдөө мэдэжэ шии[illegible] бэри абаха байна;

(6) үлэһэн бүхы гүр[illegible] дэй энэ декларациие дэм[illegible] хыень уряалагдана;

Шэнэ, түрүү арга ажалдаа хэрэглэ

...РЕНБУРГЫН АРГААР ХАЙШАЛЖА ҺУРАНА

Оренбургын областьһоо ерэһэн хайшалагша Таурбай УРАЗАКОВ багшална

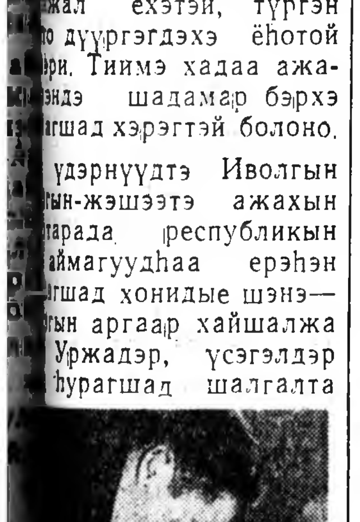
...рэгшэ жэл манай рес-...када, удаань Оренбур-...бластьдо болоһон Бүхэ-... хайшалагшадай мүры-... хонидые шэнэ, орен-... аргаар хайшалжа һу-... бэрхэшүүл эрхимлэжэ ... байгаа. Хони хайша-... РСФСР-эй чемпионой ...эргэдэ хүртэһэн Орен-... областиин «Октябрь-... совхозой хүдэлмэришэн ...ай Холод 10 хони 26 ...ын туршада хайшалдаг ... Хэрбээ энээниие 7 ча-...дэлмэриин үдэртэ оруул-...дэрэй 162 хони хирга-...олоно бшуу. Иимэ олон ...араар хайшалха болоо ...аар 30-аад хүн; хонидые машинкаар хайшалдаг ... арга хэрэглэбэл — ... 5 хүн хэрэгтэй боло-...шэ. Тиимэһээ оренбур-...гаар хони хайшалхада ... ехэтэй, хониной ноо-...лхыгээр, һайнаар абта-...уу.

...е үедэ Оренбургын об-... бүхы ажахынуудта ... бултыень энэ шэнэ ... хайшалдаг болоһон ...юм. Тиин гэһээ хонёор ...анай республикада энэ ...һаял нэбтэрүүлэгдэжэ ...эй.

...ной нооһо хайшалха ...жал ехэтэй, түргэн ...о дүүргэгдэхэ ёһотой ...ри. Тиимэ хадаа ажа-...эндэ шадамар бэрхэ ...агшад хэрэгтэй болоно.

... үдэрнүүдтэ Иволгын ...гын-жэшээтэ ажахын ...арада республикын ...аймагуудһаа ерэһэн ...агшад хонидые шэнэ—...гын аргаар хайшалжа ... Уржадэр, үсэгэлдэр ...һурагшад шалгалта

бариба. Тэрэ шалгалтые Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын зоотехнигүүд П. В. Афанасьев, Зубенко, Оренбургын областиин «Красный чабан» совхозой инструктор-хайшалагша Таурбай Уразаков гэгшэд үнгэргөө. Курсада һурагшад хони хайшалдаг түхеэрэлгэнүүдые, машина болон бусад хэрэгсэлнүүдые яһала шудалһанаа харуулба. Удаань хүн бүхэн оренбургын аргаар хони хайшалжа шалгалта бариба. Сэлэнгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой—Нимаханда Мункуева, Хэжэнгын совхозой—Валентина Тарбаева, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой—Петр Мункожапов болон бусад 30-аад хүн курсаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ, инструктор-хайшалагшад гэһэн мэргэжэлтэй болоно гараба.

ложо гараба. Эдэнэр өөһэдынгөө ажахынуудта бусаад, тэндэхи бүхы хайшалагшадаа суглуулжа, мүн лэ курса үнгэргэхэ, тэдэниие оренбургын аргаар хони хайшалуулжа һургаха уялгатай юм. Тиигэһэнэй һүүлээр үшөө 35 хүн инструктор-хайшалагшын курсада һуража гарахаяа эндэ суглараад байнхай.

Таурбай Каиркенович Уразаковай оренбургын аргаар яажа хони хайшалха ёһотойб гэжэ зааха үедэнь фото-зураг буулгажа абаһан байнабди.

Эгээн түрүүн бишыхан хашаа соо хаалгаатай байһан хонёо хүтэлжэ асараад, ара таладань гаража, хүзүүнэйнь доодо захаһаа угзаран татаад, ууса дээрэнь һуулгажархиба.

Тииһэн бэеэрээ хониной гүзээнэй нооһые үбсүүнһээнь эхилээд, баруун талаарнь доошонь хайшалжа ороно. Тиихэдээ зүүн гараараа хониной урда хүлые барилсажа байгаад, тохоногоороо хониной толгойень дараад үгэнэ **(1-дэхи фото).**

Хонёо хүдэлгэнгүй байгаад, гүзээнэйнь нооһые баруун талаһаань зүүн тээшэнь хайшална **(2-дохи фото).**

Удаань сами талыень хайшалжа эхилнэ. Түрүүн баруун самиин нооһо хайшалаад, зүүн самидань ороно. Тиихэдээ машинкаяа хүлэйнь үзүүр тээшэ ябуулна. Хэрэгтэй болоходонь, самиин шүрбэһэ дарахалаар хонин хүлөө жиигээд үгэнэ **(3-дахи фото).**

Тэрэнэйгээ һүүлээр зүүн ташаагайнь нооһо хиргана. Энэ ушарта баруун гуя доогуураа хониной баруун талын урда хүлые оруулаад, хойто хүлэй түрүүн талаһаань ууса тээшэнь хайшална **(4-дэхи фото).**

Һүүлээрнь зүүн хүлөө хониной зүүн талын хойто хүлдэ дүтэлүүлээд, зүүн гараараа хониной үрүүһээнь баряад, үбдэг дээгүүрээ дарража, хүзүүнэйнь нооһо хиргана. Тиихэдээ машинкаяа үбсүүнһээнь толгой тээшэнь нэгэ ябуулаад, дахин гэдэргэнь зэргэлүүлэн доошонь гударжархина.

Тииһээр лэ зүүн тохоногоороо хониной толгойе үбдэгтөө хабшаад, гараараа зүүн талынь урда хүл барилсажа байгаад, зүүн далынь нооһые хүлэйнь үзүүрһээ хүзүүн тээшэнь хайшалжа захалаад, зүүн далынь нооһо сэбэрлээд, ууса тээшэнь хоёр дахин ябуулжа, зүүн талыень хайшалжа дүүргэнэ.

Хонёо баруун хажуугаарнь хэбтүүлээд, зүүн табгайгаа хониной баруун далада няагаад, баруун хүлөө хүлнүүдэйнь хоорондуур табяад, зүүн ташаагайнь нооһые һүүлһээнь өөдэ хайшална.

Удаань баруун хүлөө хониной хойто хүлнүүдэй саагуур гэшхээд, толгойень барилсажа байгаад, зүүн талыень хайшалжа сүм дүүргэнэ. **(5-дахи фото).**

Зүүн талыень дүүргэмсээрээ хүл, зүүн гараараа хонёо эрьюулжэ, баруун талыень хайшалхада зохид болгоно. Зүүн гараараа толгойень зүүн гуядаа хабшаад, үрүүгэйнь, шэлынь, үбсүүнэйнь нооһо хиргажархина. **(6-дахи фото).**

Толгойень гэнтэ үргэн тата-

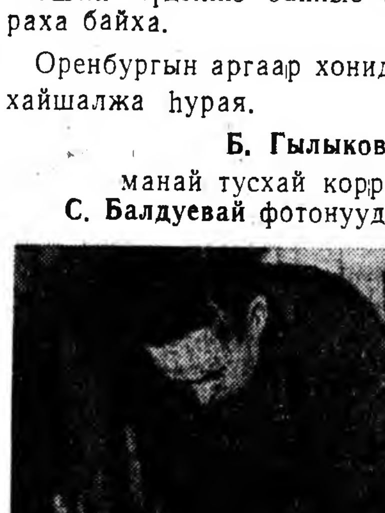
жа хүлнүүдтээ хабшаад, нюрган талаһаань үбсүүн тээшэнь машинкаяа хэдэ дахин ябуулна. Баруун далынь сэбэрлэһээр лэ, далаһаань һүүл тээшэнь хиргаад дүүргэнэ. Хайшалагдаһан хонин тусхай хашаа соо ороно. **(7-дохи фото).**

Хайшалагдаһан нооһониинь нэгэшье таһарангүй, хүлхыгээр абтана.

Һаяар эндэ республикын колхоз, совхозуудай, аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд сугларжа, Оренбургын бэрхэ хайшалагшын хүдэлжэ байхые хараха байха.

Оренбургын аргаар хонидоо хайшалжа һурая.

Б. Гылыков,
манай тусхай корр.
С. Балдуевай фотонууд.

...АЖАХЫН ТУЙЛАЛТЫЕ ...ҺАН ВЫСТАВКЭ ДЭЭРЭ

ХОНИ ХАЙШАЛХА ШЭНЭ АГРЕГАДУУД

... ажахын туйлалта-...руулһан Бүхэсоюзна ... дээрэ энэ жэлдэ 200 ...нэ трактор, хүдөө ... машинанууд табиг-... Мал ажалай хүндэ ...дэлмэриие оньһожо-... машинанууд эндэ ...нэй дундаһаа хони ...г шэнэ агрегадууд ...той.

Ростовой Совнархозой бүтээн гаргаһан «ЭСА-12» болон «ЭСА-36» гэжэ хони хайшалха агрегадууд харуулагдана. Эдэ агрегадууд өөһэдөө бишыхан электростанцитай. Тэрэ станцинь 3,6 киловатт, 12 киловатт хүсэтэй юм. Тэрэниие хони хайшалаагүй сагта ажахын ондоо хүдэлмэридэ хэрэглэжэ болохо байна.

Эдэ хүсэ ехэтэй агрегадуудые хэрэглэхэдэ ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлжэ, хонид һайн шанартайгаар хайшалагдана.

Н. Ларькин,
ВДНХ-гэй экскурсовод.

Түрэл орон доторнай

НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ БРОШЮРА БОЛГОГДОЖО ГАРАБА

«Түмэр замай транспортын хүдэлмэридэ шэнэ амжалтануудые туйлахын» түлөө гэжэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые политическэ литературын хэблэл брошюра болгожо гаргаба. Түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна зүблөөндэ 1962 оной майн 10-да энэ үгэнь хэлэгдэһэн юм.

Энэ брошюра олон хэһэгээр хэблэгдэн гараба.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ МАРТЫН ПЛЕНУМЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ СТЕНОГРАФИЧЕСНА БЭШЭГ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй мартын Пленумэй хүдэлмэри тухай стенографическа бэшэгые политическэ литературын хэблэл гаргаба. Тус Пленум 1962 оной мартын 5—9-да Москвада болоһон юм.

СИБИРИИН ҮНИНЭЙ ТЕАТР

ТОБОЛЬСК. (ТАСС). Тобольскэ драматическа театрын үбэлэй сезон дүүрэбэ. Найма һарын туршада энэ театрай коллектив мүнөөнэй совет драматургнуудай 10 зүжэг харуулһан байна. Тобольскын театр Сибириин эгээ үнинэй театрнуудай нэгэн юм. Ородой мэдээжэ композитор А. Алябьевай зэсэгэнь тус театрые бии болгоһон байна.

Энэ театрта мүнөө 40-еэд артистнууд ажаллана. Тэдэнэй дунда В. Соколов, Н. Введенская гэдэг үнинэй артистнууд бии. Мүн залуушуулшье олон. Театрын артистнууд А. Штейнэй «Океан», А. Ларевай «Свидание у черемухи» гэжэ зүжэгүүдые табяа. Тобольскын ажаһуугшад эдэ зүжэгүүдтэнь эрхим сэгнэлтэ үгэһэн байна.

Үнинэй энэ театрын артистнууд Обь мүрэн шадарай загаһашадта, ангуушадта, модо бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, геологуудта зүжэг харуулхаяа гараба.

ТУНДРАДА УНИВЕРМАГ НЭЭГДЭБЭ

ПЕТРОПАВЛОВСК - КАМЧАТСКИЙ. (ТАСС). Загаһашадай Корфе гэдэг хойто зүгэй һууринда ехэ универмаг нээгдэв. Мүн хажуудань зэргэлээд наймаалагшагүй номой магазин бии.

Камчаткада худалдаа наймаан улам һайжаруулагдана. Тусхай магазинууд бии болгогдоно. Тундрада, Охотско, Берингово далайнуудай эрье шадар ажаһуудаг хүнүүдтэ эдеэ хоол, бусад эд бараан улам ехээр абаашагдадаг болоно байна.

ХОШОН ҮГЭНҮҮД

ДҮРБЭН ХӨӨРХЭЙ:

Эхэ эсэгэдээ үрэ хөөрхэй,
Эрхим багшада шаби хөөрхэй,
Дурлаһан хүндэ басаган хөөрхэй.
Үнэн хүндэ үнэшэн хөөрхэй.

ДҮРБЭН ХҮНГЭН:

Худалша хүнэй хөөрөөн хүнгэн,
Хобууша һамганай үгэ хүнгэн,
Хурдан мориной хүл хүнгэн,
Хамхуул үбһэнэй хиидэхэнь хүнгэн.

ДҮРБЭН ХҮНДЭ:

Таалаад һууһан үрэ хүндэ,
Тахижа һууһан нютаг хүндэ,
Тодожо абаһан ураг хүндэ,
Тоолоод ябаһан нүхэр хүндэ.

ДҮРБЭН ХУРСА:

Үүлэнэй забһарай наран хурса,
Үдэрэй сүлөөгэй ноён хурса,
Үхинһөө гараһан хүбүүн хурса,
Үлэмжэ эрын һанаан хурса.

ДҮРБЭН ҮГЫ:

Үндэр тэнгэри гэшхүүргүй,
Үлгэн дэлхэй захагүй,
Үнэндэ худал гэжэ үгы,
Үхэһэндэ амиды гэжэ үгы.

ДҮРБЭН ДУТУУ:

Тэнгэри тулгагүй — дутуу,
Дэлхэй барюулгүй — дутуу,
Уула бүһэгүй—дутуу,
Огторгой баганагүй—дутуу.

ДҮРБЭН ГЭМШЭЛ:

Алагдаагүй ан алдаһан хүн гэмшэхэ,
Муу һамгатай хүн үхэтэрөө гэмшэхэ,
Үрэгүй хүн үхэхэдөө гэмшэхэ,
Номгүй банди үтэлхэдөө гэмшэхэ.

ҺАЙХАН СЭДЬХЭЛ

«Городһоо газаа тээ амарха арга хүн зондо олгохо зорилгоор амаралтын гэрнүүд, пансионадууд, городой газаа тээ байдаг гостиницанууд, туристнуудай баазанууд баригдаха байна. Ажалшад эдэ гэрнүүдтэ химда түлөөһөөр амарха аргатай байха, тэрэшэлэн шагналай орондо тэндэ амарха, хүнгэлэлтэтэй бага түлөөһэ үгэхэ гү, али миинтээр байдаг болохо». Иигэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Программа соо хэлэгдэнхэй.

Партиингаа түүхэтэ түсэб, зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар мүнөө үедэ Бурят орондомнай юун хэгдэнэб? Эмнэлгэ болон ажалшадай элүүр энхэ байдал сахиха хэрэгтэ хэр зэргэ анхарагдана гээшэб?

Эгээл миин альгаа дэлгэжэ һуухаар бэшэл хабди. Республика доторнай эмнэлгын зурганууд жэлһээ жэлдэ олошорно. Тиихын хажуугаар һайн эм дом болон шэнэ арга дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Олонхи газарнууд мүнөөнэй зэмсэг хэрэгсэлээр хангагдахаһаа гадна, мэргэжэлтэй врачууд олошоржо байна. Эдэ бүгэдэ һайшаамаар, баясамаар.

Гэбэшье хүнэй бэедэ тусгаар туһатай янза бүриин домто аршаан, элдэб түхэлэй гоё һайхан жэмэстэ модод республика доторнай элбэг. Бии байгаа бүхы арга боломжоёо үшөөл хүсэдөөр хэрэглэжэ шаданагүйбди. Энэ бидэнэй эгээл «хүндүүлхэй» газар гэлтэй. Гэхэһээ байтагай, үнинһөө хойшо домоглуулан байдаг номин хүхэ Байгал далайн эрье шадар хэды һайхан бэ даа! Нарата сэлмэг үдэрэйнгөө тоогоор манай Бурят орон бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ, сасуулашагүй гоё һайхан Кавказ шадархи Теберда, Абастумани болон Швейцариин Давос гэжэ амаралтын газарнуудһаа дутуугүй юм. Манай эндэхи элдин намжаа зунай саг ажалшадай сэнгэлиг хүхюунээр амархадань эгээл таарамжатай, зохид һайн юм. Тиимэһээ бии байгаа байгаалиин бүхы баялиг (тэрэ тоодо хүйтэн, халуун аршаан) саашадань шэнжэлэн шудалха шухала. Үлэмжэ ехэ удхашанартай энэ хэрэг үшөөл хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ. Тэдэнэй тон үсөөхэниинь лэ мүнөө үедэ шэнжэлэгдэн тодорхойлогдонхой. Жэшээнь, Гааргын халуун аршаанһаа эхилээд, шухаг хомор минеральна бодосуудтай иимэрхүү аршаан, булаг олоор нэрлэжэ болоно. Тэрэшэлэн үнинһөө хойшо арад зомнай шабараар аргалдаг жэн үргэнөөр хэрэглэдэг болонхой. Иимэшье газар манайда бии.

Совет хүнэй аша туһада

Үзэсхэлэн гоё байгаалиин баялиг—элүүр энхэ байхын шэмэг

Зүгөөр эндэ эмнэлгын талаар һонирхолтой онол аргануудые олоор дурдажа болохо байгаа. Ушар юуб гэхэдэ, хэлсэһээрээ хэрэгнай холо ошогдоногүй бшуу. Санатори, курорт мэтын ажалшадай амаралтын газарнуудые эрдэм ухаанай үндэһэ һуури дээрэ бүхы талаһаань наряар шэнжэлжэ үзөөд, иимэ эмхинүүдые ойрын жэлдэ үргэнөөр хэрэглэдэг болоо һаамнай, туйлай ехэ туһатай, аша үрэтэйшье байха бэлэй.

Дээрэ дурсагдаһан эмнэлгын хамаг һайн аргануудые зоримгойгоор нэбтэрүүлээд байгаа һаамнай, зүрхэнэй һудалай зарим газар, хото-гэдэһэнэй, тархиин, үе мүсын муудаха болон бусад халдабарита үбшэнүүдһээ нилээд һэргылэгдэхэ һэн...

Мүнөө үедэ бии байгаа Аршаан, Горячинск, Баунтын курорт болон амаралтын 2 байшамнай ажалшадай эрилтэ хангамаар хүдэлнэ гээшэ гү? Һанаһанда хүрэмөөр хүдэлжэ үшөөл бирагданагүй. Яахадаа? Эмнэлгын эдэ зурганууд ВЦСПС-эй Читын территориальна управленидэ сэхэ мэдэлтэй юм. Тиимэһээ, зунай амаралтын газаа орожо ерэхэлээр, ехэл тухашаруу байдалда ородогнай хэндэ мэдээжэ бэшэб?! Тиихын хажуугаар жэл бүхэндэ пионерэй 40 гаран лагерь эмхидхэгдэдэг ха юм!

Республикын элүүрые сахилгын министерствын мэдэлдэ гинекологическа үбшэ аргалдаг гансал Хираанай (Кяхта) грязолечебница бии. Гэхэ зуура, дурсагдаһан эдэ бүхы зурганууд гэр байрын талаар, мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр тон мууса хангагданхай. Жэшээлхэдэ, Аршаан, Горячинск курортнуудые һэльбэн заһабарилха «түсэб» табигдаһаар үнинэй. Яахадаа, юун дээрэһээ энэ хэрэг интэрээ унжагайруулагдаха болоо юм гэжэ асуултай болоно.

Хүн зоной имагтал элүүр энхэ байхын зорилгоор Читын территориальна управленидэ, мүн ВЦСПС-тэшье холын хараата түсэб мүнөө хүрэтэр табигдаагүй байһаар.

Тэрээнһээ байха Байгал шадарай үзэсхэлэн гоё эрье хүбөөгөөр амаралтын газарнуудые бариха тушаа хэншье огто бодомжолногүй.

Эндэ иимэ нэгэ зүйл тэмдэглэхэ шухала. Юуб гэбэл, хамаг санаторно-курортно зурганууд 1955 онһоо хойшо профсоюзуудай өөрынь мэдэлдэ үгтэнхэй бшуу. Энээнһээ уламжалан, юундэшьеб элүүрые сахилгын министерство болоод, советскэ, партийна органууд энээн тушаа огтолон анхархаяа болишонхой. Саашадаа шэнэ курорт, санаторинуудые, янза бүриин хараа шэглэлтэй аршаан, булагуудые танин тодорхойлхо талаар шэнжэлхы эрдэм ухаанай үрэтэй хүдэлмэри ябуулагданагүй.

Илангаяа һүүлэй үедэ зарим колхозуудай өөһэдынгөө үүсхэлээр эмнэлгын түхеэрэлгэнүүдтэй амаралтын газарнуудые баридаг болоһониинь угаа һайшаалтай. Иимэрхүү шэнэ түхэлэй гэхэ гү, али колхоз хоорондын амаралтын байшангууд түрүүшынхеэ Түнхэндэ, Баргажанда эмхидхэгдээд, яһала һайнаар хүдэлжэ байдаг. Энэ һайшаалта үүсхэлые саашань үргэлжэлүүлхэдэ муу бэшэ.

Арад зоной элүүр энхэ байхын аша туһын хэрэгтэ республика доторнай ойрын жэлдэ юун хэгдэхэ ёһотойб? Барагдашагүй байгаалиингаа баялиг ямар ушарта гүйсэд дүүрэн хэрэглэжэ шадахабибди. Манай һанамжаар хадаа, тон түрүүн, курорт, санатори бүхэндэ шанга хиналта тогтоохо, тэдэнэй үүргэ харюусалгынь эрид дээшэлүүлхэ. Энэл зорилгоор облпрофсоведтэ мэдэлтэй байхаар хамаг курорт, санатори, амаралтын гэрнүүдые шэнэ түхэлэй эмхи—республиканска управленидэ дамжуулан үгэхэдэ ямар бэ? Тодорхой харюусалга, хүтэлбэритэй болоходоо энэ хэрэг нилээд ондоохоноор лэ хүгжэхэ һэн. Шэнээр эмхидхэгдэһэн иимэ управлени холын хараата түсэб, зорилгоёо тодорхойлхоһоо гадна, элүүржүүлгын зурганадай хүдэлмэри эрид һайжаруулха байһаниинь лабтай. Тиихэ мүртөө гүрэн түрын удхашанартай энэ хэрэгтэ дүтын промышленна предприяти болон тэндэхи колхоз, совхозуудые хабаадуулха зэргэтэйбди.

Г. КИСЕЛЕВ,
Бурядай АССР-эй габьяата врач.

ЭМШЭНЭЙ СЭДЬХЭЛ

Һалхи шуургата үбэлэй янгинама хүйтэнэй үеын нэгэтэ һүни һэн. Нютагһаа 14 модоной газарта мал дээрэ хүдэлдэг нэгэ эхэнэр нарайтай болохо байһан аад, ехээр үбшэлжэ, ядажа байна гэһэн тэбдүү захяа ерэбэ. Фельдшер Долгор яаран шамдажа, хазаар морёор, малшадай байра тээшэ зорёо һэн.

Нюур хордохоомо бордоһон шэдэлжэ, нюдэ алдама балай харанхые гаталан тэмгэ хатаруулна. Зуурандаа харгыгаа алдажа, төөриншье алдана. Арай шамай гэжэ һүниин 4 час багта малшадта хүрэжэ ерэхэдэнь, Долгорой ехээр удаарһанда һанаагаа зобожо байһан нарайлха эхэнэрэй гэртэхин байд-байд гээд лэ газаашаал гаража, шагнаархан байгаа һэн гэхэ. Долгор эмшэн ерэжэ, алтан дэлхэй дээрэ үшөө нэгэ хүниие мүндэлүүлбэ.

Теэд гэнтын, юрэ бусын иимэнүүд яаралтай захяа залалнууд Долгор эмшэнэй ажабайдалда али олон тохёолдоо гээшэб?! Тооложо барашагүй байха. Үбшэн хамшагта дайрагдаһан, осолтоһон хүнүүдтэ саг дарыдань туһалдаг байһан туладаа хүнүүдэй магтаал, юрөөлдэ хүртэһэниинь баһал тоолошогүй олон ха юм даа.

Сэхынь хэлэхэдэ, Долгорой ажалайнгаа арюун түрүүшын замай алхамуудые хэжэ захалхада, мүнөө үе сагайхидал үбшэнтэниие шэрэдэг хүнгэн түргэн автомашинанууд гү, али хурдан түргэн ниидэдэг самолёдууд гэжэ байгаагүй ха юм даа. Эмээлтэй мори унаад гү, үгышье һаа, модон голтой хаһаг тэргэдэ һуужа, иишэ тиишээ хангируулдаг саг байгаа бшуу.

Долгор Сымпиловна Сымпылова арад зоной энхэ элүүрые сахин хамгаалха нангин хэрэгтэ өөрынгөө хүсэл оролдолгые, мэргэжэл шадабариие зорюулһаар 28-дахи жэлээ гэшхэбэ. Нилээд удаан саг гээшэ ааб даа.

Аяар 1936 оной намар гүлмэр залуухан Долгор эгээ мүнөө Читын областиин Агын Бурядай национальна округой Дульдаргын аймагай элүүрые хамгаалха таһагай дэргэдэ гурба һарын курс «5» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр дүүргэһэн юм. Тиигээд Алханын эмнэлгын пунктда ахалагша медицинскэ сестрагаар хүдэлжэ, ажалайнгаа арюун намтарай эхи табяа бэлэй.

...1939 ондо манай хүршэ, хани барисаата Монгол орон руу Японой ээрхэг дээрмэшэдэй добтолон, дайн сэрэгээр ороходонь нүхэр Сымпылова полевой госпитальдо хүдэлхөөр албанда татагдана. Һүүлээрнь Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ мүн лэ дайн байлдаанһаа шархатаад ерэһэн сэрэгшэдые аргалдаг госпитальдо хүдэлбэ.

1947 он болотор түрэһэн дэлгэр уужам Ага нютагтаа таһалгаряагүй эмнэлгын органуудта: Зугаалайн аптекые даагшаар, окружной вендиспансерэй медсестрагаар, Ортын фельдшерскэ пунктые даагшаар ажаллана. Тэрээнһээ хойшо мүнөө болотороо Бурядай АССР-эй Хориин аймагай түб һууриндахи поликлиникэдэ фельдшерээр хүдэлжэ байдаг.

Үргэн һайхан Агадаашье, элдин хонгор Хоридошье хүдэлжэ байхадаа, хүн зондо, сугтаа хүдэлжэ байһан нүхэдтөө хүндэтэй ябадаг, үбгэд хүгшэдшье байг, бага балшар үхибүүдшье байг — налагай намдууханаар, аятай зохидоор угтан абажа, нарин нягтаар үзэжэ, эм дом бэшэжэ, ойлгуулан хэлэжэ үгэдэг бшуу.

— Долгор докторто үзүүлээб, ёһооршье байна даа, һайса үзэжэ, хуу ойлгуулжа үгэнэ. Ямаршье урин зулгы хүнүүд ябадаг гээшэб,—гэжэ үбгэд хүгшэдэй талархан хөөрэлдэхыень яһалашье оло дахин дуулаһан байхат.

Фельдшер Сымпыловае гансал урдахи ажал хүдэлмэреэ хараад лэ, уялгата албаяа хургы хухадгүй дүүргээд ябадаг хүн гэжэ яашье болохогүй. Өөрынгөө мэргэжэл шадабариие, эрдэм мэдэрэлые дээшэлүүлхын түлөө али зэргэ оролдоно гээшэб. Наһатайшье болоо һаа, һүүлэй хэдэн жэлдэ хүдэлмэриһөө таһарангүй заочноор һуралсажа, Эрхүүгэй дүрбэн жэлэй медицинскэ училищи 1960 ондо дүүргээ. Энэнь тон лэ һайшаамаар хэрэг болоно.

Гадна нютагайнгаа хүн зондо хүндэтэй болоһон хүдэлмэрилэгшэ туладань тосхоноорхиниинь Долгор Сымпиловнае Хориин аймагай арадай сүүдэй заседателяар, мүн Хориин сельскэ Соведэй депутадаар һунгажа, этигэл найдабаряа үзүүлһэн байха юм. Тиигэжэ олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Соведэйнгөө саг үргэлжын комиссиин гэшүүн. Тиимэ тула сомонойнгоо харьяата тосхон, һууринуудые ариг сэбэрээр байлгаха, элдэб үбшэн хамшагһаа һэргылхэ хүдэлмэридэ шударгыгаар оролсодог.

«Арадай элүүрые хамгаалгын отличник» гэһэн тэмдэг нүхэр Сымпыловагай үбсүү гоёон шэмэглэдэг, хэдэн олон Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээршье шагнагдаһан байха юм.

Юрын эмшэнэй солото зам тухай богонихоноор хэдэн үгэ хэлэхэ зуураа, һайн һайхан ажал хэрэгтээ үшөөл ехэ амжалта туйлаг лэ гэжэ юрөөе.

К. Жалсараев,
хүдөө бэшэгшэ.
Хориин аймаг.

ЭДЭЭНИИЕ—ХУУЛИИН ХАРЮУСАЛГАДА

КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленум хадаа хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ талаар колхоз, совхозуудай ажалшадай үмэнэ харюусалгатай, зайлашагүй, тодо һонэр зорилгонуудые табяа. Тус Пленумэй түүхэтэ тогтоолоор зоригжоһон хүдөөгэй ажалшад хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абахын тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлжэ, амжалта туйлажа байна.

Гэхын хажуугаар ниитынгээ хэрэгтэ хайша хэрэгээр, зарим ушарта тон харюусалгагүйгөөр хандадаг, үнгэрхэдөө хамтын зөөридэ хохидол үзүүлдэг хүнүүд манай дунда дайралдана. Ушар иимэһээ Сэлэнгын аймагай прокуратурын зүгһөө совхоз, колхозуудаар адууһа малай гарзалһанай ушар шалтагаанииие элирүүлхэ зорилготойгоор зарим тэды шалгалта хэгдэһэн байгаа.

Аймагай ажахынуудай зарим отаронуудаар ехэ хонидшье, шэнэ түлшье олоор гарзалаа. Ямар шалтагаанһаа боложо мал үхэнэб? Ехэнхи ушарта хонишодой даажа байһан хүдэлмэридөө харюусалгагүйгөөр, эзэн бусаар хандадагһаа болоно гэжэ сэхэ тэмдэглэхэ шухала. Тэрэнииие баримталхын тулада жэшээнүүдые дурдая.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажахын тоосоондо ороһон хонишодой нэгэ бригадые Дансарунов гэгшэ даадаг байгаа . Тус бригада 1000 гаран ехэ хонитой байһан юм. Январь—март соо 707 хурьган эндэ абтаһан аад, 344-иинь үхөө.

Иимэ олон хурьган юун дээрэһээ боложо гарзалааб гэбэл, имагтал малаа муугаар харууһалһанһаа болоо. Дансарунов гэгшэ харюусалгата нюур байгаад хонидойнгоо байра үбэлжэлгэдэ ёһоор бэлдээ, дулаалаагүй. Малайнгаа байра заһахын орондо, хонидоо бусад нүхэдтөө хаяжархёод зайшадаг, архидадаг, өөрынгөө хубиин хэрэгтэ һамаардаг байгаа.

Жэшээнь, Дансарунов нёдондо жэлэй һүүл багаар, мүн энэ жэлэй эхеэр хахад һара шахуу саг соо Улан-Удэ, Түнхэнэй аймагаар зайгуултаа. Тиихэ үедөө мянга гаран түрэхэ хонидоо мал дээрэ орой хүдэлжэ үзөөгүй Красногоровто орхёод ябашаһан байгаа. Иигэжэ мал харууһалгын тон харюусалгатай хаһа сагта Дансаруновай түрэл садануудаараа айлшалжа, архи соо «умбажа» ябаһаниинь гэршэлэгдээ.

Тиихэдэнь февраль, март соошье хонидой түлэг түрэжэ байһан үедэшье архи намнаад лэ, зайгуултаад лэ ябадаг байгаа. Тиигэжэ гансахан март һарада 200 хурьга үхүүлээ. Гадна Дансарунов гээшэ гэр бүлэдөө хажар, гар хүрэдэг, тэдэнээ гэр байраһаа намнадаг—мүнөө үе сагай эрилтэдэ эрид таарахагүй ябадал гаргадаг хүн байшоо.

Тэрэшэлэн Дансарунов гээшэ хобдог хомхой, үмсынгөө зөөри зөөлын хойноһоо унан дуһан ябадаг юм. Хубиинь ажахыда 2 томо үхэр, 6 хонин, 3 гахай тоологдоно. Эдэ бүгэдые колхозой үбһэ һолоомоор, зелёнкоор, таряа талхаар тэжээжэ байһанаа баригдаа. Үнгэрһэн октябрь һарада колхозой хониндо гэжэ 10 центнер ячмень трактораар асаруулаад, тэрэнээ өөрынгөө гахайда хуу эдюулээ. Энэмнай ниитын зөөри үбэршэлһэн, хулгайлһан гэмтэ хэрэг болоно ха юм.

Тэрэшэлэн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Цыбденовэй бригада абтаһан 541 хурьганайнгаа 258 толгойень үхүүлээ. Үхэлөө далдалха сэдьхэлтэйгээр үхэһэн 62 хурьганай бэе һолоомон дороһоо олдоо. Иигэжэ ниитын малда эзэн бусаар хандаһанай шалтагаанаар тус колхоз аяар мянга гаран түхэригэй гарза гайда ороо бшуу.

Энэ артелиин хонишон Бадмацыренов гэгшэ баһал олон хурьга гарзалуулаа. Ушарынь хадаа имагтал архиһаа, зайгуултаһанһаа болоо. Колхозой тэжээл дээрэ үмсынгөө 9 хони, 4 ямаа, 2 гахай, 2 үхэр тэжээжэ, ондо оруулаа. Тиихэдэнь хони хурьгадынь туража, муугаар харууһалуулһанһаа боложо олooроо үхэһэн бшуу.

Дээрэ дурсагдаһан гэмтэ нюурнууд тушаа мүрдэлгэ хэгдэжэ дүүргэгдэнхэй, хэһэн гэмынь, гэмтэ ябадалынь бүрин түгэс баримталагдаа. Ушар иимэһээ колхозой ажахыда хохидол үзүүлжэ байһан этэгээдүүд сүүдэй урда зогсохо юм.

Гэхэтэй хамта колхозойнгоо нангин зөөри болохо мал ажалые иимэнүүд харюусалгагүй, дааһан ажалдаа эзэн бусаар хандадаг хүнүүдтэ даалгагдадагынь тон гэмшэлтэй. Тиихэ зуураа тэдэнэй хойноһоо хиналта шалгалта хэжэ байдаггүйнь бүришье гайхамаар.

Ушар иимэһээ совхоз, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд адуу малаа эгээл һайн, юбэрхэ, һуршал шадабаритай, үнэн сэхэ, найдабаритай хүнүүдтэ даалгаха ёһотой гэһэн тобшолол хэгдэхэ болоно.

М. САНДАКОВ,
Сэлэнгын аймагай прокурор.

Бишыхан рассказуудһаа — *Балдан ЯБЖАНОВ*

ГУРБАН ТҮХЭРИГ

Одоошье даа шалгалтаа дүүргэжэ, багшанарай институдай студент болобоб. Хүл дороо газар мэдэнгүй автобусой станци ерэжэ, билет абаад, үшөө гурбан түхэригтэй үлэбэб. Энэ үлэһэн мүнгөөрөө гэртэхиндээ конфетэ, пряник абаашаха гэжэ шиидээд, гастроном орохоо ябатараа, нютагайнгаа Жалсан баабай гэжэ нэрэ алдартай нэгэ үбгэнтэй уулзашабаб.

Энэ хүнэй урдаһаа харашагүй: хоёр нюдэниинь намарай хүйтэндэ хүрэжэ байһан сөөрэмэй мүлһэн шэнги үнгэ зүһэгүй болошонхой; нюур аманиинь ээлжээ эхигүй таталзажа, хүл, гарынь, хамаг бэень хуу һалганажа байба. Урдань энэ хүмнай колхозойнгоо амбулаторидо фельдшерээр ажалладаг байгаа. Зондоо хүндэтэй, һайн хүн ябатараа, ямар шалтагаанһаа архинша болошоо һэм, би тиихэдэ мэдэхэгүй байгааб—бага ябаа хүм. Нютагайм нэгэ зариман Жалсанииие үрэ хүүгэд үгыдөө голхоржо, гомдожо, архида ороод, ажалһаа гаргуулаа, һамганһаа һалаа гэлсэдэг, нүгөө бэшэниинь — тэрэниие бүришье һаа элдэбээр хэлсэдэг болошоо һэн. Хүнэй муудахада, һайнда хараха һэн гү даа, нохой ноһоор гасаалдаг, шоолодог хүнүүд олон болошодог бшуу. Һүүлэй һүүлдэ Жалсан абгай нютагһаа гаража, Сэлэнгэ, Иволгаар ябаһанаа, мүнөө намтай уулзажа байна гээш лаб даа.

— Эй, хүбүүмни, ашамни!— гээд мүрэ далым эльбэсэгээнэ. — Хэзээ ерээбши?

— Институдта ороод, гэртээ харихаа ябанаб, — гэжэ тэрээндээ һайрхажа эхилбэб.

Үбгэжөөл миниингээ энэ баярые урмагүйгөөр таһалжархиба.

—Дабаа, нэгэ түхэриг үгыш намдаа, — гэбэ тэрэ. — Досоом хатажа, үхэхөө ябанаб, хайрлыш даа.

Нээрээшье, үбгэжөөл даншье хайратай байба. Хубсаһа хунарынь хиртэшэнхэй, хахаржа һандаршаһан даа. Дүрбэн жэлэй саана архи ууһаншье мүртөө гэмгүйхэн лэ, дорюун хүн ябагша бэлэй. Харин мүнөө минии урда үгэшье хэлэжэ шадахаар бэшэ болошоод, мэнэ мэнэ унахаар гүйбалзажа, һалганажа байхынь хараагүй хүн — тэрэниие иигэжэ доройтоо, хэндэшье хэрэггүй амиды зоболон болошоо гэжэ этигэхэгүйл даа.

«Гэртэхиндээ үлөөжэ ябаһан мүнгэнэйнгөө нэгэ түхэригынь үгэхэ юм гү даа?. Һүүлэй нэгэ түхэриг хайратай бэшэ ха юм», — гэжэ бодожо байтарни, модоной мүшэр шэнги харлажа хаташаһан гараа нам тээшэ һарбайхадал гээд, самсым энгэртэхи хармаанда байгаа үнөөхи гурбан түхэригым саб шүүрэн абашаба. Минии яажашье үрдеэдүйдэ, тэрэ мүнгыем һаршаганаса бажуугаад, үгэ дуушье гарангүй, гүрбэлзэһөөр, найгарһаар ... шаа ябашоо һэн....

ХЭНИИНЬ ХУДАЛШАБ?

Санга үбгэжөөлые «минии хүн бэшэ гү даа, харахада ондоохон лэ маягтай» гэжэ нютагайнь һүзэгтэй үбгэд хүгшэд хэлсэдэг һэн ха. Тиигээд хааяа үхибүүдээ дахуулжа асараад, Сангада адислуулжа, сэржэм үргүүлжэ, һү тоһоёо бэлэглээд ошодог байба.

Санга үбгэжөөлэй хүршэ хүбүүн—Дамдин юһэдэхи класста һурадаг. Тэрэ элдэб хэрэгээр Сангын бишыхан үбэлжөөндэ үе үе хүрэдэг байгаа. Нэгэтэ Дамдинай Сангатанһаа алхыень эрихээ ерэхэдэ, үбгэжөөл хаража байһан календаряа түргэншэгөөр дэрэ дороо нюужархиба. Тиихэдэнь хүбүүнэй гархида нэгэ һанал ороодхёо. «Энэшни үзэлшэ, мэдэлшэ хүмби» гээд, һарын хиртэхые нютагайшуулдаа зарлаад лэ байгша. «Шалгахал хэрэгтэй» гэжэ болоод, Дамдин гэртээ гүйжэ ошомсоороо нёдондоной хуушан календарь шкаф сооһоо бэдэржэ олобо. Абаһан алхаяа Сангында һөөргэнь асархада, үбгэжөөл ондоо таһалгадаа һуугаа. Дамдин үбэрһөө календарь гаргаад, дэрэ доронь нюугаатай Сангын календарьтай һэлгэжэрхибэ. Тэрэ үдэрһөө хойшо эгсэ табадахи үдэшэнь Санга үбгэн хүгшэдые дуудажа суглуулаад, «үглөө үглөөгүүр тэгшэ дүрбэн сагта һара хиртэхэ, бултаараа энэ сагаар үйлсэдэ гаража, маани мэгзэм шангаар уншажа, баршад шудхэрые үлдэхэ, алтан һараяа абархабди. Намда иигэжэ бурхан багша бэеэрээ айлдаа»,—гэбэ.

Үргэһэ нойргүй хоногшод үглөөдэрынь Сангын үүлэнэй дэргэдэ обоорбод. Санга хэрэлсы дээрээ зогсонхой, утаар татасагаан бурханай ном уншана. Энээн руу һургуулиин гурба-дүрбэн һурагшад эрьелдэн, шабгансануудые наада барина хэбэртэй. Дүрбэн час болобо. Һарашье сэнхир тэнгэреэр гансаараа тамарһан зандаа. Шабгансанар хүлеэжэ ядаха, эсэхэдээ, табан час багта гэмэрэлдэжэ захалба.

— Юунэйхи гэжэ үтэлһэн маанадые мэхэлбэбши, али бурхан иигэжэ хэлээ гү?— гээд Барнааг хүгшөөдэй асууна. Заримашуулынь бурханаа муушалуулха дурагүй янзатай.

— Хаанаһаа бурхан мэхэлхэб. Һогтуу Санга худалаар шашаал ааб даа,—гэлдэнэ. «Эндэ бурхан бидэ хоёр гэм зэмэгүйбди. Мүнөө һониной-хии гэжэ календарьһаа хаража боржиилоо һэм»,—гээд Санга енгүүтэйгээр энеэбхилнэ.

Дамдинай «календарьта хуу зүб лэ байха ёһотой, харин Сангатнай худалша. Би энэ жэлэйнь календарь нёдондонойхёор һэлгэжэрхёо һэм. Хаанашье үгы бурханиие урдаа барижа, үнөөхил эрдэм наукын зохёолнуудые хулуун хараад, мунхаг харанхы таанадые гайхуулна. Энээнһээ урда ходол календаряар хэлээд, бурхан абаралдана гээ ха юм»,—гэхэдэнь, шабгансанар уур сухалаар орьёлон, хэрэлсыдэ дүтэлнэ. Санга саашаа сээниг руугаа орожо, үүдээр тархяа бултайлгаад, «һаа! һаа! һаа! Тэнэгүүд, шадажа архииеншье ууһамни хүрөө даа»,—гээд, үүдээ хаб яб хаамсаараа шэбхэдэжэрхибэ.

Ш.-Н. Цыденжапов.

БУРЯТ ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной майн 29.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

ХИТАДАЙ ҺОНИНУУД

ПЕКИН. (ТАСС). «Хунци» гэдэг Тайюаньска фармацевтическэ заводто шэнэ цех нээгдээ. Тус цех энэ жэлдэ 10 миллион флакон пенициллин гаргаха юм. Шицзячжуандахи Хуабэйскэ фармацевтическэ заводто пенициллиниинь бэлдэгдэдэг. Шэнээр бии болгогдоһон энэ цехтэ сүүдхэдээ 25—30 мянган флакон гаргагдана.

Гуанчжоудахи оёдолой машинануудые гаргадаг Хуаньска завод энэ жэлэйнгээ дүрбэ һарын түсэб амжалтатайгаар дүүргэбэ. Тиигэжэ нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 1800 машина олоор гаргагдаа. Эндэ «Хуанань», «Баочжунь» түхэлэй машинанууд бүтээгдэдэг. Запасной частьнуудые бүрил олоор гаргадаг болоо.

Шандунь провинциин далайн эрье шадарай районуудай ажахынууд энэ жэлэй дүрбэ һарын туршада 200 мянга гаран тонно далайн дабһа бэлдэжэ абаба.

АЙЛШАДАА ЭРХИМЭЭР УГТАХА БЭЛЭДХЭЛ ХЭНЭ

БУХАРЕСТ, майн 25. (ТАСС). Н. С. Хрущев толгойлогшотой советскэ партийно-правительственна делегаци Румыни айлшалжа ерэхээ байһан тухай мэдээсэлые тэндэхи хүн зон айхабтар баяртайгаар угтаба.

Эб найрамдалда дуратай, түрүү үзэлтэй хүн зониие коммунизм байгуулагша совет арад толгойлон ябана. Совет арад хадаа румын арадай эгээ һайн, эгээ дүтын нүхэр болоно гээд «Скынтейя» газетэ бэшэбэ.

Советскэ партийно-правительственна делегациин айлшалалга румыно-советскэ хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри болохо гээд газетэ һанамжална.

Советскэ делегациин айлшалжа ерэхээ байһаниие һайшааһан олон бэшэгүүд «Скынтейя» газетын редакцида абтана. Совет айлшадтай уулзаха, тэдэниие хараха хүсэлтэйбди гээд нефть абаха түхеэрэлгэнүүдэй Плоештскэ заводой директор бэшэнэ.

Хилын саанаһаа

Совет айлшадые румыниинхид баяртайгаар хүлеэнэ

БУХАРЕСТ, майн 26. (ТАСС). Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин орон нютагтань ерэхээ байһые Румыниин Арадай Республикын ажалшад ехээр хүлеэнэ.

Хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд болон механизаторнуудһаа олон тоото бэшэгүүд газетэнүүдэй редакцинуудта ороно. Болохоёо байһан аяншалга румыно-советскэ хани барисаанай аха дүүгэй харилсаа холбооной түүхэдэ үшөө нэгэ толотомо хуудаһа нээжэ үгэхэ гэжэ этигэжэ байһанаа тэдэнэр эдэ бэшэгүүд соогоо элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Совет айлшадай манай орондо аяншалхаа байһан тухай мэдээсэл манай бүхы коллективые угаа ехээр баясуулаа гэжэ Яссы городой түмэр замай мастерскойнуудай хүдэлмэришэн И. Ионеску «Мунка» гэжэ газетэдэ бэшэнэ. Нүхэр Хрущевые бидэнэр мэдэнэбди, тэрээндэ үнэн зүрхэнһөө дуратайбди. Совет арадай түлөөлэгшэдэй айлшалжа ерэхээ байһаниинь бидэниие ехээр баясуулна. Иимэ аяншалганууд хододоо туһатай байдаг, социалис оронуудай агууехэ бүлэ дотор хэтэдээ нэгэдэһэн манай оронуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаае хододоо улам саашадань бэхижүүлдэг.

Радио болон телевиденеэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые социалис оронуудай ажалшад сэдьхэлээ хүдэлгэн, баяр баясхалантайгаар шагнаа

БОЛГАРИ

СОФИ, майн 26. (ТАСС). Советскэ партийно-правительственна делегациин Болгариин Арадай Республикада аяншалһан тухай радио болон телевиденеэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые Болгариин бүхы түбэй газетэнүүд мүнөөдэр түрүүшынгээ хуудаһануудта толилоо. «Болгаро-советскэ хани барисаан шэнэ шэнжэтэй, шэнэ удхатай болоо», «Советско-болгарска хани барисаан бата бэхи. Манай оронууд, манай арадууд зүб замаар дабшана», «Коммунизм тээшэ зам—зол жаргал тээшэ дабшаха эгээн лэ зүб зам мүн» гэһэн томо гаршагуудтайгаар Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые газетэнүүд толилоо.

Н. С. Хрущевой радиогоор хэлэһэн үгые Болгариин олон түмэн ажалшад сэдьхэлээ хүдэлгэн шагнаһан байна. Болгари тухай, болгаро-советскэ хани барисаан тухай Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн һайн һайхан үгэнүүд шагнагшадые ехээр баясуулаа гэжэ газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

ЧЕХОСЛОВАКИ

ПРАГА, майн 26. (ТАСС). Чехословакиин мүнөөдэр гараһан газетэнүүдэй гадаадын-политическэ мэдээсэлнүүдэй гол темэнь радио болон телевиденеэр нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ болоно. Социализм болон коммунизм байгуулха замаар хамта дабшажа ябаһан социалис оронуудай нэгэдэл болон бата жагсаал тухай Н. С. Хрущевой үгэ соо дурдагдаһые «Руде право», «Праце», «Свободне слово», «Лидово демокрацие» гэжэ газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ. «Манай уг зорилго аб адли», «Социализм, коммунизм байгуулха нэгэн замаар бидэнэр дабшанабди» гэһэн гаршагуудтайгаар Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын удхые «Земедельске новины», «Млада фронта» гэжэ газетэнүүд толилхо зуураа, хүсэ баримталха политика заабол буруу һүрэхэ гэжэ Н. С. Хрущевой хэлэһые тусгаар илгаруулжа барлаа.

РУМЫНИ

БУХАРЕСТ, майн 26. (ТАСС). Советскэ партийно-правительственна делегациин Болгарида аяншалһан тухай Москвагай радио болон телевиденеэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын дэлгэрэнгы удхые Румыниин Арадай Республикын бүхы газетэнүүд мүнөөдэр толилоо.

«Коммунизмын һүр жабхаланта хэрэг хүсэдөөр илан мандаха гэжэ бидэнэр гүнзэгыгөөр этигэнэбди» гэһэн гаршагтайгаар «Скынтейя» газетэ энэ үгые толилһон байна. «Социалистическэ лагерь хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ түгэлдэр хүсэтэй болонхой» гэһэн гаршагтайгаар Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые «Апэраря патрией» газетэ толилоо.

Германитай эбэй договор баталха, тэрэнэй үндэһөөр Баруун Берлинэй асуудал гуримшуулха, буу зэбсэг хуряажа, ядерна зэбсэг туршалгые болюулха тухай уласхоорондын асуудалнууд, Лаос тухай асуудал тушаа Н. С. Хрущевой үгэ соо хэлэгдэһые түбэй газетэнүүд тусгаар онсолон тэмдэглэнэ.

Үгын дэлгэрэнгы удхань Румыниин Арадай Республикын бүхы радиостанцинуудаар дамжуулагдаа.

ДРВ

ХАНОЙ, майн 26. (ТАСС). Радио болон телевиденеэр Н. С. Хрущевой үгэеэ хэлэжэ дүүргэхэдэнь, ДРВ-гэй ниислэлдэ һүниин тэн болоод байгаа. Гэбэшье энэ үгын хуряангы удхые Ханойн радио дамжуулжа үрдиһэн байха юм. Энэ үглөөгүүрһээ эхилэн радио тус үгын дэлгэрэнгы удхые хэдэн дахин дамжуулаа. Вьетнамай эб найрамдал хамгаалха комитедэй генеральна секретарь Зыонг Бак Май ТАСС-эй корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ мэдүүлээ: «нүхэр Хрущевой үгые манай радиогой дамжуулхада би анхаралтайгаар шагнааб, Болгарида тэрэнэй хэлэһэн үгые уншаһан байнаб. Америкын империалистнуудые Таиландһаа, Лаосһоо, Урда Вьетнамһаа эдэ оронуудай арадууд намнажа гаргахал байха гэжэ Н. С. Хрущевой хэлэһые бүхы вьетнам арад хүсэдөөр зүбшөөнэ гэжэ лаб хэлэжэ шадаха байнаб».

МАЛИИН РЕСПУБЛИКА. **Бамако. Дэлгүүр дээрэ бүд ... маалжа байна.**
Малиин национальна **информационно агентствын ф...**

Алжиртахи байдал улам шахардуу боложо байна

ПАРИЖ, майн 26. (ТАСС). Алжиртахи байдал улам шахардуу шанга болоно. Алжир үндэһэ яһанай эрхэтэдтэ эсэргүүгээр фашистнуудай хэжэ байһан тоо томшоггүй олон алалга хюдалгануудһаа, алжирайхидай һуудаг кварталнуудые буудалгаһаа уламжалан Алжирай городуудтахи байдал угаа ехэ шахардуу шанга болонхой. Тиимэһээ халтад гээл һаа европынхидэй болон алжир үндэһэ яһатанай хоорондо граждан дайн һужаржэ болохо байна. Алжир үндэһэ яһатанай харюугай хэмжээнүүдые абахыень баадхахын тулада «нюуса зэбсэгтэ организациин» бандануудай алууршад үдэр бүхэндэ алалга хюдалга хэнэ.

Франциин амгалан ажал хэжэ байдаг, оасайхидай хорото хэрэгүүдые буруушаадаг хүн зоной олонхинь «нюуса зэбсэгтэ организациин» алууршадай хорото аашануудһаа уламжалан ехээр айдаг, һүрдэдэг болоо. Мүнөө үедэ европынхидой гэр бүлынхид Алжирай олон городуудһаа Франци руу тэрьелэн ошожо байна. Алжирһаа Франци орохые хүсэгшэд тон олон. Тиимэһээ тэдэниие ябуулхын тулада сэрэгэй транспортна авиаци хэрэглэгдэнэ.

Үдэр ерэхэ тудам ал... хюдалгануудай олон бол... байһан томо городууд... француз болон алжир үн... яһанайхид мүнөө хүсэ... хоёр хуби боложо таһаран...

Мостаганем городойхид... лэ хоёр можо боложо та... раа. Эндэ ОАС-ай фашис... бандидууд үнгэрһэн суу... турша соо алжир үндэһэ... най 18 эрхэтэниие бууд... алаа.

Тиихэдээ алжирай хэ... районуудай, тусхайлбал, ... департаментын хүдөө ажа... фермэнүүдтэ һуудаг фра... хүн зон тэндэһээ гар... Франциин сэрэгүүдэй хин... доро байдаг түбэй газар... тээшэ ошоно.

Үсэгэлдэр үдэшэ автом... нада һууһан бүлэг евро... хид кафегэй газаа байһан ... жирайхидые буудаа. Хоёр ... алуулһан, дүрбэн хүн ша... таһан байна. Франс П... агентствын мэдээсэ... ёһоор Алжирта үсэгэлд... хүн алуулаа, 18 хүн шарх...

Гурим тогтоохын, ОА... шахардуу шанга болгоһон... шон байдалые гуримшуу... тулада Франциин засаг... хид мүртэй хэмжээ абана...

ЛАОС. «Голос Лаоса» гэжэ радиостанциин дикторнууд Баиньонг (баруун гарһаа), Олай.
ТАСС-эй фотохронико.

Лаосой арад зэбүүрхэнэ

ХАНОЙ, майн 26. (ТАСС). Лаосой хилэнүүд дээрэ Америкын хорото ааша гаргажа байһанда Патет-Лаогой зэбсэгтэ хүсэнүүд, правительственна сэрэгүүд, Лаосой бүхы арад угаа ехээр зэбүүрхэнэ гэжэ Патет-Лаогой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командованиин түлөөлэгшэ «Голос Лаоса» гэжэ радиогой корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Һуларжа байһан үймөөшэдэй хүсэнүүдые бэхижүүлхын тулада Америкын сэрэгүүд Таиланд эльгээгдэһэн байна. Америкын империалистнууд хадаа Лаосой патриотическа хүсэнүүдтэ эсэргүү хорото ааша дахяад гаргахые, үймөөшэдые тухирхые, өөрынгөө сэрэгүүдые Лаос эльгээхэ шалтаг олохые хүсэнэ.

Лаосой патриотическа хүсэнүүд Таиландын аюулгүй байдалда гай түбэг татаа гэһэн хэбэртэйгээр Америкын правительствын баталан хэлэдэгэй үндэһэ баримтагүй байһые Патет-Лаогой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командованиин түлөөлэгшэ элишэлээ.

Лаосой хилэ шадар америкынхид буу зэбсэгээ хангиргана, хүсэеэ харуулхые оролдоно. Зүгөөр манай арад Америкын ээрхэг түримхэйшүүлһээ айнагүй гэжэ Патет-Лаогой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командованиин түлөөлэгшэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ. Таиландһаа, Лаосһоо өөһэдынгөө сэрэгүүдые гаргахыень, тиигэжэ Лаосой асуудал амгалан ёһоор гуримшуулхада таарамжатай эрхэ байдал бии болгохыень америкынхидта, тэрэнэй союзнигуудта бидэнэр эрилтэ хэнэбди. Цюрих болон Хин-Хептэ баталагдаһан хэлсээнүүдтэ үндэһэлэн коалиционно правительство байгуулха тухай асуудал шиидхэхын тулада Домбото нугада гурбан хан хүбүүдэй зүблөө зарлаха эрилтэтэйгээр хан хүбүүн Суфанувонгын хэһэн мэдүүлгые бидэнэр һайшаанабди.

Угаа ехээр һонирхожо байһаар

ТОКИО, майн 27. (ТАС... Дэлхэй дээрэхи түрүү... советскэ лётчик-космо... Японой городуудаар ... шалһанайнгаа һүүлээр ... нөөдэр Токиодо бус... ерээд, үдын хойно Япо... залуушуулай түлөөлэг... тэй уулзаа. Ниислэлэй ... нуудай нэгэн соо Ю. А. ... гаринтай уулзалгада ... ной залуушуулай демо... тическа союзай, залуу... лай социалистическэ ... зай, залуушуулай б... олон организацинуудай ... ба мянга шахуу эдэбх... хабаадаа. Тэдэнэй ни... олониинь холын горо... болон тосхонуудһаа ер... байна. Советскэ космо... тын Япон соогуур аяш... ха программын ёһоор К... Гагарин эдэ городууд бо... тосхонуудта хүрэхэгүй б... гаа бшуу. Эб найрамд... бүхы хүн түрэлтэнэй ... туһада зорюулан наука ... лон техникые хүгжөө... совет арадай туйлаһан ... ри ехэ амжалтану... һонирхон баясажа б... наа Японой залуу... элихэйлэн мэдүүлээ.

Ю. А. Гагарин, тэр... һамган Советскэ Сою... Япондо байдаг посоль... до мүнөөдэр ошожо, со... лис оронуудһаа Я... байдаг посольство... хүдэлмэрилэгшэдтэй ... заа.

Редакторай ор...
М. Н. НИМА...

Манай адрес, телефону...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ТЕ... ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактора ... 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной жи... пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского ст... тельства—47-59, промышленности н транспорта, инфор... —35-14, культуры и литературы и искусства—34-05, ... и рабселькоров—40-49, отдел переводов и корректор... — 35-95, . бухгалтерия — 37- 32. Для междугоро... переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства куль... Бурятской АССР.

Н00884. Зак. № 26...